

Hoe staatscommissies tot stand komen

Naam Ashwin Jethoe
Studentnummer S1041894

Opleiding Master Management van de publieke sector
Scriptie

Eerste lezer dhr. dr. A.D.N. Kerkhoff

Studiejaar 2019-2020
Semester 1
Datum 10 januari 2020

Aantal woorden 24559

Voorwoord

Voor u ligt de masterscriptie 'Hoe staatscommissies tot stand komen'. Deze scriptie heb ik niet kunnen schrijven zonder de hulp van anderen. Ik wil graag dr. Toon Kerkhoff bedanken voor de begeleiding en het advies bij het schrijven van mijn scriptie en Jolanda den Heijer voor al haar adviezen het afgelopen half jaar.

Ashwin Jethoe

Den Haag, 10 januari 2020

Samenvatting

De regering heeft verschillende mogelijkheden om advies in te winnen. Dit kan bijvoorbeeld door een adviesvraag neer te leggen bij een staatscommissie. Naast staatscommissies bestaan er in Nederland vaste, tijdelijke en eenmalige adviescolleges.

In de probleemstelling is aangegeven dat er twee opvallende zaken zijn aan staatscommissies. Ten eerste lijken staatscommissies voor de wet niet te bestaan. Vaste, tijdelijke en eenmalige adviescolleges hebben een wettelijke basis in de Kaderwet adviescolleges. Staatscommissies hebben geen eigen wettelijke basis in bijvoorbeeld een 'Kaderwet staatscommissies', maar krijgen hun wettelijke basis vanuit artikel 6 van de Kaderwet adviescolleges. Dat is hetzelfde artikel wat een wettelijke basis geeft aan eenmalige adviescolleges. Ten tweede lijkt er een grote gelijkenis te bestaan tussen staatscommissies en eenmalige adviescolleges. Op enkele uitzonderingen na krijgen staatscommissies net als eenmalige adviescolleges een eenmalige opdracht, kunnen zij ad hoc ingesteld worden en houden zij op te bestaan zodra het (eind)rapport uitkomt. Deze twee opvallende zaken aan staatscommissies zijn het uitgangspunt geweest voor dit onderzoek. Waarom wordt specifiek voor een *staatscommissie* gekozen als de regering een adviescollege voor eenmalig advies instelt? Dit onderzoek geeft een aanzet tot een antwoord op deze vraag door te onderzoeken onder welke omstandigheden staatscommissies tot stand komen. De onderzoeksvraag is *'Onder welke omstandigheden komen staatscommissies tot stand?'*

Kerkhoff (2019: 24) formuleert in zijn artikel een drietal verwachtingen waarom een eenmalig adviescollege het predicaat 'Staats' zou kunnen krijgen:

1. De term staatscommissie zou het onderzoek van extra 'cachet' voorzien.
2. Staatscommissies zouden overwegend ingezet worden bij 'zware' en 'belangwekkende' zaken.
3. Verder zouden staatscommissies ingezet worden bij bijzonder complexe problemen en vragen die departement-overstijgend zijn.

In het artikel gaat Kerkhoff hier niet verder op in. De verwachtingen die hij uitspreekt zijn dus nog niet uitgewerkt en getest. Dit ligt voor vervolgonderzoek open. In dit onderzoek wordt vervolgonderzoek voor de begrippen 'cachet' en 'belangwekkend' opgepakt.

Op basis van de gevonden data is er geen duidelijk antwoord op de onderzoeksvraag te geven. In dit onderzoek is gepoogd om de vraag te beantwoorden op basis van twee veronderstellingen. Ten eerste wordt 'cachet' in dit onderzoek gedefinieerd als het zitting laten nemen in een staatscommissie van onderscheidende personen. Onderscheidende personen zijn personen die gezag en ervaring hebben

in politiek en bestuur, binnen de wetenschap of expertise op het beleidsterrein. Daarnaast zou het predicaat 'Staats' van toepassing zijn op commissies met belangwekkende onderwerpen.

In dit onderzoek is naar voren gekomen dat in staatscommissies onderscheidende personen zitten. De leden en voorzitters die zitting namen in de onderzochte staatscommissies zijn stuk voor stuk gemiddeld hoger opgeleid dan de rest van de bevolking (43 van de 44 leden waarvan een opleiding is gevonden heeft de wo gedaan en daarvan zijn 26 personen gepromoveerd) en hebben voor een groot deel een lange staat van dienst in de politiek, wetenschap of juridische wereld. Uit het onderzoek komt naar voren dat de leden en voorzitters expert kunnen zijn vanuit de wetenschap of vanuit de praktijk. Dhr. Stive als hoogleraar kustwaterbouwkunde in de staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling is bijvoorbeeld een wetenschappelijke expert. Mevr. Thomassen (voorzitter staatscommissie Grondwet) is een expert vanuit de praktijk. Zij heeft een lange staat van dienst als rechter op verschillende niveaus binnen de rechtelijke macht. Ooit begonnen als 'gewone' rechter bij de rechtbank in Den Haag krom zij op tot rechter bij het Europees Hof van de Rechten van de Mens en Raadsheer bij de Hoge Raad.

Voor het begrip 'belangwekkend' werd de verwachting uitgesproken dat als het onderwerp vaak de aandacht krijgt van de regering, de Staten-Generaal en de media het een indicatie is dat het onderwerp belangwekkend is. Het onderwerp maakt dan iets los en staat daarmee hoog op de agenda van deze actoren. Uit het onderzoek komt dat hoe belangwekkend is ingekaderd in dit onderzoek, wel invloed heeft alleen niet op de van te voren verwachte manier. De verwachting was dat de urgentie zou stijgen voor een onderwerp als er aandacht zou zijn vanuit de drie verschillende actoren. Het onderzoek laat zien dat één actor voldoende is om een staatscommissie in te stellen. In het geval van de staatscommissies Herijking Ouderschap en Parlementair Stelsel zijn moties vanuit de Eerste Kamer en Tweede Kamer voldoende. De staatscommissie Grondwet is een wens van de ChristenUnie. Deze staatscommissie is een onderhandelingsresultaat van de partij in de formatie van kabinet Balkenende IV. De staatscommissies Dualisme en Lokale Democratie en Duurzame Kustontwikkeling tenslotte hebben met name de aandacht vanuit de regering.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting.....	3
1. Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Probleemstelling.....	8
1.3 Wetenschappelijke relevantie.....	8
1.4 Maatschappelijke relevantie	9
1.5 Onderzoeksaanpak en de leeswijzer	10
2. Theoretisch kader.....	11
2.1 Het advieslandschap in relatie tot staatscommissies	11
2.2 Cachet.....	13
2.3 Belangwekkend	16
2.3.1. Aandacht vanuit de regering.....	16
2.3.2. Aandacht vanuit de Staten-Generaal.....	16
2.3.3. Aandacht vanuit de media	18
3. Methodologie	20
3.1 Opzet	20
3.2 Validiteit en betrouwbaarheid	21
3.3 Verantwoording vindplaatsen data.....	22
3.3.1. Cachet.....	22
3.3.2. Belangwekkend	23
4. Resultaten en analyse	27
4.1. Cachet.....	27
4.1.1 Persoonlijke kenmerken (geslacht en leeftijd).....	27
4.1.2 Opleiding	31

4.1.3 Professionele achtergrond	36
4.1.4 Politieke achtergrond	45
4.2. Belangwekkend	49
4.2.1. Aandacht vanuit de regering	50
4.2.1.6 Analyse aandacht vanuit de regering	57
4.2.2 Aandacht vanuit de Staten-Generaal	59
4.2.2.1. Analyse aandacht vanuit de Staten-Generaal	60
4.2.3. Aandacht vanuit de media	61
4.2.3.1. Analyse aandacht vanuit de media	64
5. Conclusie, discussie en aanbevelingen	65
5.1 Conclusie t.a.v. het begrip ‘cachet’	65
5.2 Conclusie t.a.v. het begrip ‘belangwekkend’	67
5.3 Beantwoording onderzoeksvraag	69
5.4 Discussie en aanbevelingen voor vervolgonderzoek	70
6. Literatuurlijst	72

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

“Donderdag 13 december 2018 overhandigde Johan Remkes (voorzitter staatscommissie parlementair stelsel) in Nieuwspoor in Den Haag het eindrapport ‘Lage drempels, hoge dijken’ aan Minister Ollongren. In zijn presentatie zei hij dat het na 100 jaar hoog tijd is voor aanpassingen van onze democratie en rechtsstaat. Niet alle burgers voelen zich voldoende gehoord en vertegenwoordigd. De bestaande politieke onvrede bij een deel van de bevolking kan leiden tot afhaken en afkeer van de democratie. De staatscommissie adviseert het kabinet om nu passende maatregelen te nemen.” (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2018)

De presentatie van het eindrapport van de staatscommissie Parlementair Stelsel laat een van de vormen van advies aan de regering zien. De Nederlandse regering heeft van tijd tot tijd behoefte aan advies bij het opstellen, stimuleren en wegen van beleid en wetgeving. De regering kan op verschillende manieren advies inwinnen. Een manier waarop advies ingewonnen kan worden kan bijvoorbeeld via het inschakelen van een adviescollege. In Nederland bestaan verschillende vormen van adviescolleges. Er zijn vaste adviescolleges, denk bijvoorbeeld aan de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR), de Raad van State en de Algemene Rekenkamer. Daarnaast bestaan tijdelijke adviescolleges. Deze adviescolleges worden voor een paar jaar ingesteld en geven meerdere adviezen aan de regering over één onderwerp. Verder bestaan er eenmalige adviescolleges. Zoals de benaming al zegt adviseren deze adviescolleges de regering eenmalige over een kwestie. Een bijzondere vorm van eenmalige adviescolleges vormen de staatscommissies. Deze vorm van adviescolleges bestaat sinds 1814. Staatscommissies hebben zich los van de rest van het advieslandschap ontwikkeld. Kerkhoff en Martina (2015) en Kerkhoff (2019) onderzoeken staatscommissies voor het eerst als een op zichzelf staand onderzoeksgebied. Voorafgaand aan grondwetswijzigingen zijn bijvoorbeeld vaak staatscommissies ingesteld om de voorgestelde wijzigingen in de Grondwet te onderzoeken. Verder zijn staatscommissies voor legio andere onderwerpen ingezet variërend van het naderende bioscoopgevaar, duurzame kustontwikkeling of de herijking van het ouderschap.

1.2 Probleemstelling

Er zijn twee opvallende zaken aan staatscommissies. Het eerste punt is dat staatscommissies voor de wet niet lijken te bestaan. Vaste, tijdelijke en eenmalige adviescolleges hebben namelijk wel een wettelijke basis in art. 79 Grondwet en de Kaderwet adviescolleges. Er bestaat echter geen 'Kaderwet staatscommissies'. Staatscommissies worden in art. 79 Grondwet ook niet genoemd als vorm van advies aan de regering. Dat geldt ook voor de Kaderwet adviescolleges. Het tweede punt is dat er een grote gelijkenis lijkt te zijn tussen staatscommissies en eenmalige adviescolleges. Op enkele uitzonderingen na krijgen staatscommissies net als eenmalige adviescolleges een eenmalige opdracht, kunnen zij ad hoc ingesteld worden en houden zij op te bestaan zodra het (eind)rapport uitkomt.

Als deze twee vormen van adviescolleges bijna identiek zijn waarom bestaan zij dan? Waarom bestaat er dan niet één type adviescollege die de regering eenmalig kan adviseren? Met andere woorden: waarom wordt specifiek voor een *staatscommissie* gekozen als de regering een adviescollege voor eenmalig advies instelt? Dit onderzoek geeft een aanzet tot een antwoord op deze vraag door te onderzoeken onder welke omstandigheden staatscommissies tot stand komen. Deze probleemstelling leidt tot de volgende onderzoeksvraag:

Onder welke omstandigheden komen staatscommissies tot stand?

1.3 Wetenschappelijke relevantie

Over het instrument staatscommissie zijn nog bijna geen wetenschappelijke publicaties geweest. Als gezocht wordt op staatscommissies worden individuele rapporten van staatscommissies gevonden, maar er wordt bijna niet gepubliceerd over het instrument zelf. Vaak wordt de term staatscommissie gevonden in relatie tot wijzigingen van de Grondwet. In Tijdschrift voor Constitutioneel Recht heeft in 2011 bijvoorbeeld een artikel gestaan over staatscommissies in relatie tot wijzigingen van de Grondwet. Het gaat dan echter over de specifieke voorgestelde wijzigingen in de Grondwet en niet over staatscommissies zelf. Dat geldt ook voor het werk van Van Leeuwen (2013). Haar werk focust op de wijzigingen van de Grondwet en niet over de staatscommissies die geadviseerd hebben over deze wijzigingen. Kerkhoff & Martina (2015) en Kerkhoff (2019) zijn de eersten die staatscommissies als apart onderzoeksgebied onderscheiden. Daarbij wordt gekeken naar de periode 1814 tot nu. In 1814 werd namelijk de eerste staatscommissie ingesteld. Het onderzoek van Kerkhoff levert nieuwe vragen op. Kerkhoff (2019: 24) geeft in het artikel aan dat de term staatscommissie juridisch geen betekenis heeft. Verder kan niet vastgesteld worden onder welke omstandigheden een commissie een staatscommissie wordt genoemd. Kerkhoff formuleert in het artikel enkele verwachtingen waarom dat zo zou zijn. De term staatscommissie zou het onderzoek van extra cachet voorzien. Staatscommissies

zouden overwegend ingezet worden bij 'zware' of 'belangwekkende' zaken. Verder zouden staatscommissie ingesteld worden bij bijzonder complexe problemen en vragen die daarmee veelal departement-overstijgend zijn. Dit onderzoek levert een bijdrage aan de beantwoording van deze openliggende vragen. Dit wordt gedaan door een invulling te geven aan de begrippen 'cachet' en 'belangwekkend' om zodoende te meten of het klopt dat de term staatscommissie extra cachet geeft aan een commissie en of dat belangwekkende zaken voorgelegd worden aan een staatscommissie. Verder wordt met dit onderzoek de bestaande dataset van Kerkhoff & Martina die in ontwikkeling is voor de periode 1814 – heden verrijkt met data van de 5 meest recente staatscommissies. Deze staatscommissies hebben gelopen in de periode 1998-2018. Kerkhoff & Martina zijn in het artikel uit 2015 gekomen tot 1970. Voor de 5 onderzochte staatscommissies worden de persoonlijke kenmerken (leeftijd en geslacht), de gevolgde opleidingen, de professionele en politieke achtergronden van leden en voorzitters van de staatscommissies toegevoegd aan de bestaande dataset van Kerkhoff & Martina.

1.4 Maatschappelijke relevantie

Zoals hierboven bij de wetenschappelijke relevantie is aangegeven gaat het over de vraag waarom er voor een staatscommissie wordt gekozen. De maatschappelijke relevantie ziet toe op de legitimiteit en representativiteit van de mensen die zitting nemen in staatscommissies. Bij het begrip cachet wordt in dit onderzoek de verwachting uitgesproken dat cachet geven aan een staatscommissie gerealiseerd wordt door onderscheidende personen als voorzitter of lid in een staatscommissie zitting te laten nemen. Met onderscheidende personen wordt mensen bedoeld die bijvoorbeeld een prominente positie hebben in de maatschappij als politicus, bestuurder of wetenschapper (expert op het gebied van de staatscommissie). Welke mensen zitting nemen in staatscommissies zegt iets over de legitimiteit van het instrument staatscommissies.

Uit Kerkhoff & Martina (2015: 86) blijkt dat voor de periode 1814 – 1970 naar voren komt dat leden van staatscommissies in de regel van goede komaf waren, hoge maatschappelijke en/of bestuurlijke posities bekleden in de samenleving en/of experts waren op een bepaald terrein. Wat zegt dit over de legitimiteit en representativiteit van een staatscommissie? Staatscommissies adviseren de regering over vaak ingewikkelde vraagstukken waar de coalitiepartijen geen pasklaar antwoord voor hebben. Door een homogene groep te laten adviseren drukt de mening van die specifieke groep van de samenleving zwaarder dan de samenleving in totaal. Voor dit onderzoek is het interessant of de leden en voorzitters van de onderzochte staatscommissies uit een vergelijkbare groep mensen bestaan als de leden en voorzitters van staatscommissies uit de periode 1814 – 1970, want dan zou er sprake kunnen zijn van hetzelfde tekort aan legitimiteit en representativiteit. De Kaderwet adviescolleges hint hiernaar in artikel 12, lid 3. Het artikel stelt namelijk dat er gestreefd wordt naar een 'evenredige

deelneming aan adviescolleges van vrouwen en personen behorende tot etnische of culturele minderheidsgroepen.’

In het verlengde van het bovenstaande valt ook op dat het niet mogelijk is om te solliciteren naar een plek in een staatscommissie. Artikel 11, lid 3 van de Kaderwet adviescolleges regelt dat de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een vacature voor een plek in een adviescollege plaatst, maar staatscommissies en eenmalige adviescolleges zijn hiervan uitgezonderd. In artikel 11, lid 3 wordt deze uitzondering expliciet genoemd. Het gegeven dat niet gesolliciteerd kan worden naar een plek in een staatscommissie geeft aan dat niet iedereen zomaar zitting kan nemen in een staatscommissie. Duyvendak en Van de Koppel (2005) refereren hier ook aan. Zij geven algemene kritiek op de samenstelling van adviescolleges, dit is dus breder dan staatscommissies. Homminga (2019: 9) geeft aan dat Duyvendak & Van de Koppel (2005) van mening zijn dat dit zou komen door het bestaan van een *old boys network*. Het zou dus zo zijn dat steeds dezelfde mensen zitting nemen in staatscommissies. Het onderzoek van Homminga gaat in op het vermeende bestaan van een *old boys network*. Dit onderzoek gaat niet in op het *old boys network* maar door het begrip *cachet* te onderzoeken kan wel iets gezegd worden over de legitimiteit en representativiteit van de leden en voorzitters van staatscommissies.

1.5 Onderzoeksaanpak en de leeswijzer

Door middel van een documentenanalyse wordt van de vijf meest recente staatscommissies in beeld gebracht wie zitting nam in die staatscommissies en wat hun achtergrond was. Verder wordt door te kijken naar de aandacht voor het onderwerp van de vijf meest recente staatscommissies vanuit de regering, de Staten-Generaal en de media gemeten in hoeverre de onderwerpen van de staatscommissies ‘belangwekkend’ waren.

Na dit introducerende hoofdstuk volgt in hoofdstuk 2 het theoretische kader en de operationalisering van de begrippen ‘cachet’ en ‘belangwekkend’. In hoofdstuk 3 wordt de methodologie toegelicht. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van de dataverzameling gepresenteerd en geanalyseerd. In hoofdstuk 5 volgt ten slotte de conclusie, discussie en de aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

2. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk gaat in op een verkenning van de wetenschappelijke literatuur over de begrippen 'staatscommissie', 'cachet' en 'belangwekkend'. Allereerst zal toegelicht worden wat staatscommissies zijn en hoe deze zich verhouden tot andere vormen van adviescolleges. Daarna worden aan de hand van Kerkhoff & Martina (2015) en Kerkhoff (2019) de begrippen 'cachet' en 'belangwekkend' geoperationaliseerd.

2.1 Het advieslandschap in relatie tot staatscommissies

In de aanleiding werd al aangegeven dat de regering op verschillende manieren advies kan inwinnen. Er bestaan een aantal verschillende vormen van adviescolleges die verschillen in bestaansduur, de wijze van instelling en de wettelijke positie. Schultz et al (2006: 21) definiëren adviescommissies als volgt:

“Een (meer of minder omvangrijke) groep mensen die overwegend van buiten het ambtelijk apparaat komt en die de opdracht krijgt om op een bepaald beleidsterrein een bijdrage te leveren aan de aanpak van kwesties, in de breedste zin des woords, in het openbaar bestuur door onderzoek te verrichten, advies uit te brengen, of te bemiddelen tussen belanghebbenden, dan wel de uitvoering van bepaalde maatregelen te helpen stimuleren.”

Qua bestaansduur kunnen adviescolleges vast, tijdelijk en eenmalig zijn. Vaste adviescolleges worden pas ontbonden als zij actief door de regering worden opgeheven. Tijdelijke adviescolleges worden ingesteld voor vier jaar met een maximum verlenging van nog twee jaar. Deze vorm van adviescolleges wordt ingesteld om over een onderwerp in die vastgestelde tijd meerdere adviezen uit te brengen. De laatste vorm betreft eenmalige adviescolleges. Deze adviescolleges worden voor één onderwerp ingesteld en brengen één advies uit. De verschillende adviescolleges worden op verschillende manieren ingesteld. Vaste adviescolleges worden altijd bij wet ingesteld (sinds 1922).

In het parlement keek men argwanend naar adviescolleges. Adviescolleges werden gezien als 'voorparlementen'. In deze 'voorparlementen' werden beslissingen genomen die eigenlijk genomen zouden moeten worden door het parlement. Het parlement wilde daarom graag een stem bij het instellen van een adviescollege. Het parlement wilde dat de regering niet meer naar eigen inzicht adviescolleges kon instellen (Boogaard, 2011: 117). Tijdelijke adviescolleges worden ingesteld bij Koninklijk Besluit (KB). "Een Koninklijk Besluit (KB) is een besluit van de regering dat zonder medewerking van de Staten-Generaal wordt genomen" (Parlement.com, z.d.-c). Een KB wordt in de ministerraad voorgelegd, en is hiermee een besluit van de hele regering. Bij een KB hoeft de Tweede

Kamer en Eerste Kamer niet geïnformeerd te worden, maar in het geval van een tijdelijk adviescolleges gebeurd dat wel. Artikel 5, lid 2 van de Kaderwet adviescolleges regelt dat de Tweede Kamer en de Eerste Kamer minimaal vier weken voordat het KB wordt getekend op de hoogte gesteld moeten worden van het voornemen tot het instellen van een tijdelijk adviescollege. Eenmalige adviescolleges kunnen worden ingesteld bij KB of ministeriële regeling. “Een ministeriële regeling wordt gemaakt door één of meer ministers” (Parlement.com, z.d.-d). In principe kan één minister dus zelfstandig een ministeriële regeling schrijven. Een eenmalig adviescollege kan echter niet door één minister worden ingesteld want de ministeriële regeling moet voorgelegd worden aan de ministerraad (artikel 6, lid 1 Kaderwet adviescolleges). De wettelijke basis van adviescolleges is verschillend geregeld. De wettelijke basis voor vaste adviescolleges ligt in art. 79 Grondwet en in artikel 4 van de Kaderwet adviescolleges. Voor tijdelijke adviescolleges ligt dat in artikel 5 van de Kaderwet adviescolleges en voor eenmalige adviescolleges ligt dat in artikel 6 van die wet.

Hoe passen staatscommissies in het stelsel van vaste, tijdelijke en eenmalige adviescolleges?. Kerkhoff (2019: 24) stelt dat staatscommissies juridisch gezien niet lijken te bestaan. De term komt niet voor in artikel 79 Grondwet, de Kaderwet adviescolleges en de memorie van toelichting die bij de Kaderwet hoort. Kerkhoff (2019: 24) stelt verder dat de term ‘staatscommissies’ twaalf keer voorkomt in alle tegenwoordig geldende wettelijke regelingen en 116 keer voorkomt in alle uitspraken van alle rechters in alle rechtsgebieden tussen 1900 en nu. Kerkhoff (2019: 24) stelt verder: “Waar de term wel wordt gebruikt lijkt dat bovendien juridisch niet zo relevant.” Er bestaat dus geen ‘Kaderwet Staatscommissies’ en in de Kaderwet adviescolleges bestaat geen artikel waarin wordt aangegeven hoe staatscommissies ingesteld moeten worden. Maar staatscommissies komen niet zomaar uit de lucht vallen. Als er wordt gekeken naar de instellingsbesluiten van recente staatscommissies dan is te zien dat deze staatscommissies ingesteld worden op basis van artikel 6, lid 1 van de Kaderwet adviescolleges. Dat is hetzelfde artikel wat de wettelijke basis vormt van eenmalige adviescolleges. Dus juridisch worden staatscommissies en eenmalige adviescolleges met elkaar gelijkgetrokken. Naast de gelijkennis volgens de wet lijken staatscommissies en eenmalige adviescolleges functioneel ook op elkaar. Een staatscommissie krijgt net als eenmalige adviescolleges een eenmalige opdracht, kunnen ad hoc ingesteld worden en houden op te bestaan zodra het (eind)-rapport uitkomt (Kerkhoff 2019: 24). Er zijn dus opvallende gelijknissen tussen staatscommissies en eenmalige adviescolleges, maar er is geen antwoord waarom staatscommissies nog bestaan als voor ongeveer dezelfde adviesvragen eenmalige adviescolleges ingesteld kunnen worden. Wat heeft het predicaat ‘Staats’ nog voor betekenis? Staatscommissies lijken zoals hierboven aangegeven in alle opzichten te voldoen aan de kenmerken van een eenmalig adviescollege. Zoals in de probleemstelling is aangegeven poogt dit onderzoek om een aanzet te geven tot beantwoording van deze vraag. Kerkhoff (2019: 24) spreekt een verwachting uit wat een staatscommissie onderscheidend maakt van eenmalige adviescolleges. Hij

geeft drie mogelijke redenen. De eerste reden zou kunnen zijn dat de term 'staatscommissie' het onderzoek van extra cachet voorziet. De tweede reden zou kunnen zijn dat staatscommissies zware of belangwekkende zaken onderzoeken en de derde reden zou kunnen zijn dat staatscommissies bijzonder complexe problemen en vragen bekijken die departement-overstijgend zijn. In het artikel gaat Kerkhoff hier niet verder op in. De verwachtingen die hij uitspreekt zijn dus nog niet onderzocht en bewezen. Dit ligt voor vervolgonderzoek open. In dit onderzoek wordt vervolgonderzoek voor de begrippen 'cachet' en 'belangwekkend' opgepakt. In de volgende paragrafen wordt toegelicht wat de onderzoeker verstaat onder 'cachet' en 'belangwekkend'.

2.2 Cachet

Over cachet zegt Kerkhoff (2019: 24) "het is dus in het geheel niet duidelijk wie of wat nu bepaalt dat een commissie het predicaat 'Staats' krijgt toebedeeld, maar het lijkt erop dat het vooral dient om onderzoek van extra *cachet* te voorzien." Allereerst is het belangrijk om het begrip 'cachet' te definiëren. Van Dale (2015) definieert cachet als: 'datgene waardoor iemand of iets zich van het gewone in zijn soort onderscheidt, waardoor iemand of zijn werk zich boven het alledaagse verheft.' Verder stelt Van Dale (2015) dat cachet ook wel 'distinctie: cachet geven aan iets' is. Met de definitie in Van Dale (2015) kan cachet omschreven worden als ergens je stempel op drukken, je onderscheiden van het gemiddelde en verheffen boven het alledaagse.

In dit onderzoek wordt de verwachting uitgesproken dat cachet geven aan een staatscommissie kan door onderscheidende personen als voorzitter of lid in een staatscommissie zitting te laten nemen. Kerkhoff (2019: 33) geeft aan dat "de voorzitter (in de periode 1814 – 1970, red.) zonder uitzondering een man van statuur en aanzien is. Het zijn mannen (vrouwen blijken in ieder geval tot 1970 niet of nauwelijks een rol te hebben gespeeld in Staatscommissies) met gezag en ervaring in politiek en bestuur, binnen de wetenschap of op het beleidsterrein van de commissie." Het gaat er dus om dat deze mensen onderscheidend zijn in wie zij zijn en wat zij kunnen. Dit kan bijvoorbeeld doordat het iemand is met gezag en ervaring in politiek en bestuur, binnen de wetenschap of expertise op het beleidsterrein.

Andere punten die een persoon 'cachet' geven is wanneer iemand een aansprekend of inspirerend persoon is of iemand met standing. Van Dale (2015) definieert 'aanspreken' als: 'erdoor geboeid raken, geïnteresseerd worden, er sympathie, medeleven voor voelen.' Inspireren als: 'ingeven, inblazen, inboezemen: iemand of iets inspireren de aandrang daartoe bij hem wekken. Of: 'de geest gaande maken = bezielen.' Standing: 'vooraanstaande positie in de maatschappij met de daarbij behorende (intellectuele) distinctie lijkt op status, importantie, stand.' Stand: 'een man, een instelling van standing: met een groot maatschappelijk aanzien.'

Om vast te stellen of een persoon onderscheidend is in wie hij is, wordt in dit onderzoek in kaart gebracht wat de persoon gedaan heeft tot het moment dat hij zitting neemt in een staatscommissie. Op vier manieren wordt dit in beeld gebracht: 1. persoonlijke kenmerken, 2. gevolgde opleidingen en 3. professionele achtergrond en 4. politieke achtergrond. Hieronder wordt elk punt kort toegelicht.

Bij *persoonlijke kenmerken* wordt gekeken naar het geslacht en de leeftijd. Wat geslacht betreft blijkt uit Kerkhof (2019: 33) dat met name mannen in staatscommissies zaten in de periode 1814 – 1970. Hoe is dat voor de periode 1998-2018? Zijn vrouwen een grotere rol gaan spelen? Wat leeftijd betreft laat Homminga (2019: 31) in haar onderzoek zien dat de leeftijd van de voorzitters in de periode 1814 – 1879 schommelde tussen 50-60 jaar en van de leden in de dezelfde periode schommelde tussen 40-60 jaar. Hoe zit dit voor de periode 1998-2018?

Bij de *gevolgde opleidingen* wordt gekeken naar de opleidingen die leden en voorzitters van de onderzochte staatscommissies hebben gevolgd. Er wordt op twee manieren naar gekeken. Er wordt gekeken naar het niveau waarop de opleidingen zijn gevolgd en er wordt gekeken naar wat voor soort opleidingen er gevolgd zijn. Extra 'cachet' wordt aan een staatscommissie verleend als iemand hoogopgeleid is, wo of gepromoveerd. Indicatoren voor deze deelvariabelen zijn voor de hoogte van opleidingen generieke academische titels als dr. (uitgezonderd artsen), drs. en ing. Een dr. is iemand die gepromoveerd is, een drs. is iemand die een masteropleiding aan een universiteit heeft afgerond en een ing. is iemand met een technische achtergrond op hbo-niveau. Academische titels als mr., ir. en dr. (als arts) geven een indicatie van de inhoud van een opleiding. Een mr. is namelijk iemand die een meester in de rechten is, een ir. iemand met een technische achtergrond en een dr. iemand die specialiseert is als arts.

Bij *professionele achtergrond* wordt er gekeken wat een lid of voorzitter van een staatscommissie heeft gedaan in zijn loopbaan tot het moment dat hij zitting neemt in een staatscommissie. Er wordt gekeken naar de loopbaan, of iemand een expert is op het onderwerp van de staatscommissie en naar de nevenfuncties. Extra 'cachet' wordt aan de staatscommissie verleend als een persoon een expert blijkt op het onderwerp van de staatscommissie.

Bij *politieke achtergrond* wordt gekeken of een lid of voorzitter lid is van of betrokken is bij een politieke partij. Ook wordt in kaart gebracht wat iemand in een politieke partij gedaan heeft. Het levert een staatscommissie bijvoorbeeld meer cachet op als een politicus met een lange staat van dienst zitting neemt in een staatscommissie. Bijvoorbeeld een oud-minister of oud-burgemeester. In de tabel 1 wordt schematisch de operationalisering voor het begrip cachet weergegeven.

Tabel 1: Operationaliseringsschema Cachet

Variabele	Subvariabele	Indicator
Persoonlijke kenmerken	Geslacht	- Man - Vrouw
	Leeftijd	Leeftijd van de persoon
Gevolgte opleiding	Niveau	- Wo (gepromoveerd, master, bachelor) - Hbo - Mbo - Middelbare school (gymnasium, vwo, havo, mavo) - Academische titels: prof., dr. (behalve arts), drs.
	Inhoud opleiding	Wat voor soort studie is gevolgd en past dat bij het onderwerp van de staatscommissie? Academische titels: mr., ir., dr.
Professionele achtergrond	Loopbaan	- Wat voor soort baan? - Expert op het gebied van het onderwerp wat ter advies aan de staatscie wordt voorgelegd? - Lid van of betrokken bij maatschappelijke organisaties
Politieke achtergrond		Lid van of betrokken bij een politieke partij Meer cachet: politicus met een lange staat van dienst bijv. oud-minister, oud-burgemeester.

2.3 Belangwekkend

Kerkhoff (2019: 24) spreekt de verwachting uit dat een commissie mogelijk het predicaat 'Staats' krijgt als het zware of belangwekkende zaken onderzoekt. Met het begrip belangwekkend wordt in dit onderzoek bedoeld: de mate van aandacht voor het onderwerp wat ter advies aan een staatscommissie wordt voorgelegd. Daarmee bestaat er een samenhang met de agendasetting van het onderwerp. In dit onderzoek wordt de verwachting uitgesproken dat als het onderwerp vaak de aandacht krijgt van de regering, de Staten-Generaal en de media dat een indicatie is dat het onderwerp belangwekkend is. Met andere woorden: het onderwerp maakt dan iets los en staat daarmee hoog op de agenda van de regering, de Staten-Generaal en de media. In de volgende deelparagrafen wordt elk van de drie deelvariabelen toegelicht. Voor elk deelonderwerp is het belangrijk dat het gaat om het vaststellen hoe en hoe vaak er aandacht is voor het onderwerp wat ter advies wordt gegeven aan een staatscommissie in aanloop tot de instelling van een staatscommissie.

2.3.1. Aandacht vanuit de regering

De regering heeft op het nationale niveau de grootste invloed om veranderingen in het land aan te brengen. Elke nieuwe regering profileert zich op enkele kernonderwerpen. Deze kernonderwerpen hangen samen met de coalities van politieke partijen waaruit nieuwe regeringen worden gevormd. In regeerakkoorden leggen nieuwe regeringen vast wat voor hen de hoofdpunten zijn waar zij in de nieuwe regeerperiode aan gaan werken. Jaarlijks wordt in de troonrede uiteengezet wat voor dat nieuwe parlementaire jaar de nieuwe agenda is waar de regering aan gaat werken. De agendapunten komen deels voort uit het regeerakkoord, maar worden ook deels gevormd door tussentijds onderhandelen en actualiteiten. In dit proces zitten ook onderwerpen die uiteindelijk aan een staatscommissie ter advies kunnen worden voorgelegd. De verwachting is dat een staatscommissie wordt ingesteld als er vanuit de regering veel aandacht is voor het onderwerp wat ter advies aan de staatscommissie wordt gegeven.

2.3.2. Aandacht vanuit de Staten-Generaal

Net als bij de aandacht vanuit de regering is het interessant om vast te stellen of de Staten-Generaal aandacht besteedt aan de onderwerpen die ter advisering aan een staatscommissie worden voorgelegd en hoe vaak die aandacht voorkomt. Net zoals de regering haar eigen agenda heeft, hebben de Tweede en Eerste Kamer dat ook.

In de Tweede en Eerste Kamer vinden gedurende het jaar vele verschillende debatten plaats. De debatten vallen uiteen in Algemene Overleggen (AO's), Notaoverleggen (NO's) en plenaire debatten. Algemene overleggen vinden plaats in de Tweede Kamer. "In een algemeen overleg wordt

door één of meer Tweede Kamercommissies met één of meer ministers of staatssecretarissen van gedachten gewisseld over het beleid. Dit gebeurt bijvoorbeeld naar aanleiding van een brief van het kabinet. Omdat zo'n algemeen overleg snel bijeen kan worden geroepen, is het een goede vorm om actuele zaken aan de orde te stellen" (Parlement.com, z.d.-a). Dus als een AO plaatsvindt dan is dat een goede indicator voor de mate van aandacht dat de Tweede Kamer heeft voor dit onderwerp en ook dat het onderwerp in de actualiteit is. In de definitie van AO's op Parlement.com worden Tweede Kamercommissies genoemd. Deze term verdient wat toelichting. "De 150 Tweede Kamerleden doen hun werk vooral in commissies. In een commissie houdt een groep Kamerleden zich bezig met een beleidsterrein of een met een specifiek onderwerp (sic). Ieder Kamerlid is lid van een of meer commissies" (Parlement.com, z.d.-h).

Naast AO's vinden er ook notaoverleggen (NO's) plaats. "Tweede Kamercommissies kunnen een door het kabinet ingediende beleidsnota bespreken met de betrokken bewindspersonen in een notaoverleg. (...) Alle Tweede Kamerleden mogen deelnemen aan een notaoverleg. Tijdens een notaoverleg kunnen leden die het woord voeren, moties indienen. Die komen gewoonlijk in stemming in de plenaire vergadering, (...)" (Parlement.com, z.d.-f). "Moties zijn uitspraken van de Tweede of Eerste Kamer, die door één of meer Kamerleden of door een commissie worden voorgesteld (...). Een motie wordt vaak gebruikt om een conclusie van een debat of een actiepoint voor een minister (of staatssecretaris) vast te leggen" (Parlement.com, z.d.-e).

Naast AO's en NO's vinden er ook plenaire debatten plaats in zowel de Tweede als de Eerste Kamer. Als een vergadering in de Tweede Kamer open staat voor alle 150 Tweede Kamerleden wordt gesproken van een plenaire vergadering van de Tweede Kamer (Parlement.com, z.d.-g). Bij een plenaire vergadering komt de hele Tweede of Eerste Kamer bij elkaar. Het overstijgt daarmee het beperkte karakter van een Tweede Kamercommissie. Als een onderwerp ter sprake komt in een plenaire vergadering is dat nog interessanter want dan geeft dat aan dat er nog meer urgentie is rond dat onderwerp.

Een nog grotere mate van urgentie is er als er sprake is van een dertigledendebat (vroeger een spoeddebat genoemd). Een dertigledendebat is een bijzondere vorm van een plenaire vergadering van de Tweede Kamer. Gewone plenaire vergaderingen wordt door de voorzitter van de Tweede Kamer bijeengeroepen. "Een dertigledendebat is een debat dat door een minderheid van de Tweede Kamer wordt aangevraagd. (...) Sinds 2004 kan op verzoek van ten minste dertig Tweede Kamerleden een zogenaamd dertigledendebat worden gehouden. Dit soort debatten hebben als doel snel op de actuele gebeurtenissen in de samenleving te kunnen reageren. Daarnaast is het hierdoor mogelijk om met een minderheid toch een onderwerp op de agenda te zetten" (Parlement.com, z.d.-b). Waarbij een gewone plenaire vergadering van de Tweede of Eerste Kamer regulier geagendeerd wordt en daarmee vaak een regulier karakter heeft, zijn dertigledendebatten interessant omdat er dan echt sprake is van

urgentie. Er is dus sprake van een opbouw in urgentie. De opbouw loopt van AO's en NO's, naar plenaire debatten en dertigledendebatten. Het is daarbij interessant om per onderwerp van de vijf onderzochte staatscommissies te kijken of er AO's en NO's, plenaire debatten en dertigledendebatten plaatsvinden en hoe vaak.

Naast de debatten kunnen Kamerleden ook mondeling en schriftelijk vragen stellen aan de regering. Dit worden Kamervragen genoemd. Kamervragen vloeien voort uit het recht op inlichtingen en worden het vragenrecht genoemd. "Met dit recht kunnen alle leden (behalve tijdens de debatten en de schriftelijke behandeling van (wets-)voorstellen) vragen stellen aan de regering. Hiervoor hebben ze, in tegenstelling tot bij het recht van interpellatie, geen verlot van de Kamer nodig" (Parlement.com, z.d.-i). De hoeveelheid Kamervragen die gesteld worden is een indicatie voor hoeveel aandacht er vanuit de Staten-Generaal is voor het onderwerp. Kamervragen kunnen schriftelijk beantwoord worden, maar ook mondeling. Hiervoor bestaat het vragenuurtje in de Tweede Kamer. "Schriftelijke vragen kunnen in de Tweede Kamer eventueel mondeling worden beantwoord tijdens het wekelijkse vragenuurtje, dat iedere dinsdag aan het begin van de vergadering [plenaire vergadering Tweede Kamer red.] wordt gehouden. De Eerste Kamer kent dit instrument niet. Het vragenuurtje is erop gericht om snel van bewindslieden informatie te krijgen over onderwerpen die op dat moment in de actualiteit spelen" (Parlement.com, z.d.-g). Het benutten van het vragenuurtje door Kamerleden dient ook ter indicatie van de aandacht vanuit de Staten-Generaal voor een onderwerp.

De verwachting is dat onderwerpen die aan de staatscommissie ter advies worden gegeven veel aandacht krijgen van de Staten-Generaal. Er zit veel urgentie op: naast AO's, zullen er ook dertigledendebatten aangevraagd worden en het onderwerp zal vaak in plenaire vergaderingen aangesneden worden.

2.3.3. Aandacht vanuit de media

Naast aandacht vanuit de regering en vanuit de Staten-Generaal is er ten slotte aandacht vanuit de media. Journalisten hebben o.a. een signalerende rol. Onderzoeksjournalisten brengen regelmatig zaken aan het licht die niet goed gaan in het land. In dit onderzoek zijn de media onderverdeeld in geschreven en ongeschreven media. Bij geschreven media kan gedacht worden aan kranten en bij ongeschreven media aan televisie en radio. Voor dit onderzoek is het interessant om vast te stellen hoe vaak het onderwerp van de staatscommissie genoemd wordt in de media in aanloop van het instellen van een staatscommissie. De verwachting is dat als het onderwerp vaak terugkomt in de media het belangwekkend is en daarmee de kans groter is dat het aan een staatscommissie ter advies wordt gegeven. In tabel 2 is het operationaliseringsschema voor het begrip belangwekkend weergegeven:

Tabel 2: Operationaliseringsschema Belangwekkend

Variabele	Indicator
Aandacht vanuit de regering	Hoe vaak en op welke manier wordt het onderwerp van de staatscommissie genoemd in: <ul style="list-style-type: none">- Het regeerakkoord van de coalitie;- De troonredes;- De standpunten van de coalitiepartijen.
Aandacht vanuit de Staten-Generaal	Hoe vaak en op welke manier wordt het onderwerp van de staatscommissie genoemd in: <ul style="list-style-type: none">- Spoed- of dertigledendebatten;- het Vragenuurtje;- Kamervragen;- Motie- en amendementen;- AO's, NO's of plenaire debatten.
Media-aandacht	Hoe vaak wordt het onderwerp van de staatscommissie genoemd in: <ul style="list-style-type: none">- de geschreven media- de ongeschreven media

3. Methodologie

Dit hoofdstuk bestaat uit twee delen. Het eerste deel richt zich op de opzet van het onderzoek. Er zal besproken worden voor welke onderzoeksmethode gekozen is, wat de onderzoekseenheden zijn en hoe de validiteit en betrouwbaarheid gewaarborgd zullen worden. Het tweede deel richt zich op een verantwoording van de vindplaats van de data.

3.1 Opzet

In dit onderzoek staan staatscommissies centraal. De onderzoeksvraag is *Onder welke omstandigheden komen staatscommissies tot stand?* In dit onderzoek is ervoor gekozen om de vijf meest recente staatscommissies te onderzoeken. Het gaat om de volgende staatscommissies:

1. Dualisme en Lokale Democratie (1998-2000)
2. Duurzame kustontwikkeling (2007-2008)
3. Grondwet (2009-2010)
4. Herijking ouderschap (2014-2016)
5. Parlementair stelsel (2017-2018)

Waarom is specifiek gekozen voor deze vijf staatscommissies? Kerkhoff bouwt aan een database waarin alle staatscommissies voorkomen vanaf de eerste staatscommissie uit 1814 tot het heden. Kerkhoff & Martina zijn in het artikel uit 2015 gekomen tot 1970. De periode na 1970 wordt nog in kaart gebracht. Door deze vijf staatscommissies in kaart te brengen wordt een stuk van de nu nog ontbrekende data opgevuld.

In de periode 1998-2018 zijn vijf staatscommissies geweest. Waarom is niet gekozen om de periode 1970 – heden in kaart te brengen? De Kaderwet adviescolleges is daar de reden voor geweest. Deze wet trad in werking op 3 juli 1996. Sindsdien zijn staatscommissies ingesteld volgens artikel 6, lid 1 van deze wet. Het kleine aantal cases heeft tevens als voordeel dat elke casus uitgebreider onderzocht kan worden wat rijkere data oplevert dan Large N-onderzoek. In dit onderzoek is een model ontwikkeld wat mogelijk een antwoord geeft waarom naast eenmalige adviescolleges nog bestaansrecht is voor staatscommissies. Door small N-onderzoek uit te voeren kan eerst het model getest worden. Wanneer het model getest is, kan het in vervolgonderzoek toegepast worden op grotere schaal.

Er had ook gekozen kunnen worden voor vergelijkend onderzoek. In de probleemstelling wordt namelijk aangegeven dat eenmalige adviescolleges en staatscommissies veel eigenschappen lijken te delen. Er is in dit onderzoek bewust gekozen om geen vergelijkend onderzoek te doen, omdat gefocust wordt op staatscommissies en specifiek onderzocht wordt onder welke omstandigheden

staatscommissies tot stand komen. Dit laat ruimte open voor vervolgonderzoek waarin eenmalige adviescolleges met staatscommissies vergeleken kunnen worden.

In dit onderzoek is onderzocht onder welke omstandigheden een staatscommissie wordt ingesteld. Het onderzoek focust zich logischerwijs dan ook alleen op de aanloopfase, de periode tot het moment dat een staatscommissie inwerking treedt. Per staatscommissie is dat de volgende datum:

1. 30 september 1998: Dualisme en Lokale Democratie;
2. 7 september 2007: Duurzame Kustontwikkeling;
3. 3 juli 2009: Grondwet;
4. 28 april 2014: Herijking ouderschap;
5. 27 januari 2017: Parlementair stelsel.

De analyse zal worden gedaan met behulp van inhoudsanalyse. "Inhoudsanalyse is een techniek waarbij gedocumenteerde of opgenomen communicatie wordt geanalyseerd. Dit kan allerlei soorten communicatie betreffen, zoals gesprekken, brieven en boeken." (Yska, 2009: 26). In dit onderzoek zal het gaan om de rapporten van de staatscommissies, regeerakkoorden, troonredes, verkiezingsprogramma's van coalitiepartijen, parlementaire verslagen, krantenartikelen en tv-programma's. Het gaat er daarbij om of deze documenten of andere mediabronnen aandacht besteden aan de staatscommissie. Verder gaat het er ook om hoe vaak het onderwerp genoemd wordt. Hoe vaker het onderwerp genoemd wordt hoe groter de kans is dat het onderwerp meer urgent is en het eerder aan een staatscommissie dan aan een gewoon adviescollege ter advisering wordt gegeven.

3.2 Validiteit en betrouwbaarheid

In het voorliggende stuk is vastgesteld dat gekozen is voor een kwalitatief onderzoek waarbij op basis van inhoudsanalyse data wordt opgehaald en onderzocht. De keuze voor een kwalitatief onderzoek op basis van inhoudsanalyse heeft invloed op de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek. Validiteit valt uiteen in interne en externe validiteit.

Interne validiteit wordt ook wel begrips- of constructvaliditeit genoemd. "Begripsvaliditeit heeft betrekking op de meetinstrumenten die in een onderzoek worden gebruikt. Over het algemeen komt het hierop neer dat je bekijkt of je 'meet wat je wilt meten'" (Verhoeven, 2010: 170). In dit onderzoek staan de begrippen 'cachet' en 'belangwekkend' centraal. In hoofdstuk 2 is uiteengezet wat met deze begrippen wordt bedoeld en is ook duidelijk gemaakt hoe deze begrippen meetbaar zijn gemaakt door te bepalen wat de indicatoren zijn.

Externe validiteit wordt door Verhoeven (2010: 168) beschreven als: “De geldigheid van onderzoek bepaalt (...) de mate waarin dit vrij is van *systematische fouten*, nadat je hebt nagegaan in hoeverre je onderzoek vrij is van toevallige fouten. De betrouwbaarheid is daarmee een voorwaarde voor het bepalen van de validiteit van onderzoek. Eigenlijk kijk je naar de echtheid, het waarheidsgehalte van je onderzoek.” Met andere woorden gaat het bij externe of populatie validiteit om de steekproef die getrokken wordt en of de steekproef wel representatief is voor de totale populatie. Hoe representatief is de onderzoeksgroep in dit onderzoek? Het gaat om de vijf meest recente staatscommissies. De totale populatie is groter dan driehonderd staatscommissies. Dit suggereert een smalle basis. Het betreft wel alle staatscommissies die onder de Kaderwet adviescolleges zijn ingesteld. Dat levert een honderd procent dekking op van die totale specifieke onderzoekspopulatie.

Na validiteit komt de betrouwbaarheid van het onderzoek. Volgens Verhoeven (2010: 166) wordt met betrouwbaarheid bedoeld: “Tijdens een onderzoek kunnen er *toevallige fouten* worden gemaakt. De betrouwbaarheid van onderzoeksresultaten geeft aan in hoeverre je onderzoek vrij is van toeval.” Een goede operationalisering van de begrippen die centraal staan in dit onderzoek zorgen ervoor dat het onderzoek herhaald kan worden door een volgende onderzoeker. Dit verkleint toeval.

3.3 Verantwoording vindplaatsen data

In deze paragraaf worden de vindplaatsen van de data verantwoord. Dit wordt gedaan voor de begrippen cachet en belangwekkend. Aan het einde van de paragraaf wordt een compleet operationaliseringsschema gegeven voor de begrippen cachet en belangwekkend inclusief de vindplaatsen van de data.

3.3.1. Cachet

Bij cachet wordt een Excel-bestand gevuld met gegevens van alle 51 leden en voorzitters die in de vijf meest recente staatscommissies hebben gezeten. Het gaat om persoonlijke kenmerken zoals geslacht en leeftijd, om gegevens over vooropleidingen, studies, om professionele gegevens zoals de loopbanen en nevenfuncties en om eventuele politieke achtergronden. Om deze profielen samen te stellen is gezocht op een combinatie van lemma's op Wikipedia, parlement.com, LinkedIn, websites van universiteiten en bedrijven.

Niet van alle personen kon een leeftijd gevonden worden. Van deze personen is (zover mogelijk) de leeftijd geschat. De schatting is gemaakt door 18 jaar af te trekken van het jaar waarin zij zijn gaan studeren. Voor deze keuze is gegaan omdat een persoon gemiddeld genomen 18 is wanneer hij/zij gaat studeren. Voor mannen is deze schattig moeilijker te maken vanwege de dienstplicht die

sinds 1 mei 1997 is opgeschort (Ministerie van Algemene Zaken, z.d.). Als voorbeeld een som: van persoon X is bekend dat hij is gaan studeren in 1971. Van 1971 wordt 18 afgetrokken: 1953. 1953 is dan het geschatte geboortjaar. Ter controle wordt (zover dat mogelijk is) gekeken naar de laatste functie die iemand heeft gehad. Persoon X lijkt op basis van zijn LinkedIn gestopt te zijn met werken in 2019. $2019 - 1953 = 66$ jaar. Dat suggereert dat persoon X met pensioen is gegaan. Die rekensom is niet waterdicht, maar versterkt wel 1953 als geschatte geboortjaar van persoon X.

3.3.2. Belangwekkend

Bij belangwekkend is gezocht in verschillende bronnen. Bij ‘aandacht vanuit de regering’ is gezocht in regeerakkoorden van de kabinetten waaronder een staatscommissie is ingesteld. Er is gezocht in troonredes rond de jaren dat de staatscommissies zijn ingesteld. Er is gezocht in verkiezingsprogramma’s om standpunten van de coalitiepartijen in kaart te brengen.

Bij ‘aandacht vanuit de Staten-Generaal’ is gezocht op de website zoek.officielebekendmakingen.nl in het archief met parlementaire documenten. Hierin zitten parlementaire documenten zoals kamerstukken, Kamervragen, moties en handelingen van zowel de Eerste Kamer als de Tweede Kamer.

Bij ‘Media-aandacht’ is gezocht in het archief van Beeld en Geluid in Hilversum voor ongeschreven media en voor geschreven media in de NexisUni Krantenbank. Voor elke staatscommissie is gezocht op specifieke zoektermen. De zoektermen worden per staatscommissie in de tabel 3 gegeven.

Tabel 3: zoekterm per staatscommissie

Dualisme en Lokale Democratie	Staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie Dualisme en Lokale Democratie Dualisme Dualisering Lokale Democratie
Duurzame Kustontwikkeling	Staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling Deltacommissie Duurzame Kustontwikkeling Kustontwikkeling Kustbescherming Kustverdediging Dijkvernieuwing

	Dijkbescherming Dijkverzwaring Deltawerken Waterbeheer
Grondwet	Staatscommissie Grondwet Preambule-Grondwet
Herijking Ouderschap	Staatscommissie Herijking Ouderschap Herijking Ouderschap Meerouderschap Draagmoederschap Commercieel draagmoederschap Regenbooggezinnen Regenboogfamilies Adoptie door homo's
Parlementair Stelsel	Staatscommissie Parlementair Stelsel Parlementair Stelsel

Tabel 4: Operationaliseringsschema Cachet en Belangwekkend + vindplaatsen data

Variabele	Subvariabele	Indicator	Vindplaats
Persoonlijke kenmerken	Geslacht	- Man - Vrouw	- Lemma's op Wikipedia - Parlement.com - LinkedIn - Websites van Universiteiten en bedrijven
	Leeftijd	Leeftijd van de persoon	Idem
Gevolgde opleiding	Niveau	- Wo (gepromoveerd, master, bachelor) - Hbo - Mbo - Middelbare school (gymnasium, vwo, havo, mavo)	Idem

		- Academische titels: prof., dr. (behalve arts), drs.	
	Inhoud opleiding	Wat voor soort studie is gevolgd en past dat bij het onderwerp van de staatscommissie? Academische titels: mr., ir., dr.	Idem
Professionele achtergrond	Loopbaan	- Wat voor soort baan? - Expert op het gebied van het onderwerp wat ter advies aan de staatscie wordt voorgelegd? - Lid van of betrokken bij maatschappelijke organisaties	Idem
Politieke achtergrond		Lid van of betrokken bij een politieke partij Meer cachet: politicus met een lange staat van dienst bijv. oud- minister, oud- burgemeester.	Idem
Aandacht vanuit de regering		Hoe vaak en op welke manier wordt het onderwerp van de staatscommissie genoemd in: - Het regeerakkoord van de coalitie - De troonredes	- Regeerakkoorden - Troonredes - Verkiezings- programma's politieke partijen

		- De standpunten van de coalitiepartijen	
Aandacht vanuit de Staten-Generaal		Hoe vaak en op welke manier wordt het onderwerp van de staatscommissie genoemd in: - Spoed- of dertigledendebatten - Vragenuurtje - Kamervragen - Motie- en amendementen - AO's, NO's of plenaire debatten	- archief van parlementaire documenten
Media-aandacht		Hoe vaak wordt het onderwerp van de staatscommissie genoemd in: - Geschreven media - Ongeschreven media	- NexisUni Krantenbank - Archief van Beeld en Geluid in Hilversum

4. Resultaten en analyse

In hoofdstuk 1 is in de probleemstelling neergelegd dat de begrippen cachet en belangwekkend iets kunnen zeggen over waarom een adviesvraag van de regering aan een staatscommissie wordt gegeven. In hoofdstuk 2 is een theoretische achtergrond gegeven over het advieslandschap, staatscommissies en de begrippen cachet en belangwekkend. De laatste twee begrippen zijn tevens geoperationaliseerd. In hoofdstuk 3 is vervolgens de methodologie gegeven en verantwoord waar de data gevonden is. In dit hoofdstuk worden de resultaten uit de dataverzameling gepresenteerd en geanalyseerd. Op het niveau van de variabelen 'cachet' en 'belangwekkend' wordt tevens een voorlopige conclusie getrokken.

4.1. Cachet

In hoofdstuk 2 is de verwachting uitgesproken dat 'cachet' aan staatscommissies kan worden gegeven door onderscheidende personen als voorzitter of lid in een staatscommissie zitting te laten nemen. Met onderscheidende personen worden personen bedoeld met gezag en ervaring in politiek en bestuur, binnen de wetenschap of op het beleidsterrein van de commissie. Om dit te onderzoeken is een Excel bestand gemaakt (zie bijlage 1). In dit bestand zijn de kenmerken van de voorzitters en leden van de staatscommissies die in dit onderzoek centraal staan opgenomen. Het gaat in totaal verspreid over vijf staatscommissies om 51 leden. In het Excel bestand zijn de volgende kenmerken opgenomen: persoonlijke kenmerken (geslacht en leeftijd), opleidingen (vooropleidingen, studies, academische titels), professionele achtergrond (loopbaan en nevenfuncties) en politieke achtergrond. Voor cachet worden nu achtereenvolgens persoonlijke kenmerken, opleidingen, professionele achtergrond en politieke achtergrond één voor één behandeld. Na elk onderwerp volgt gelijk de analyse.

4.1.1 Persoonlijke kenmerken (geslacht en leeftijd)

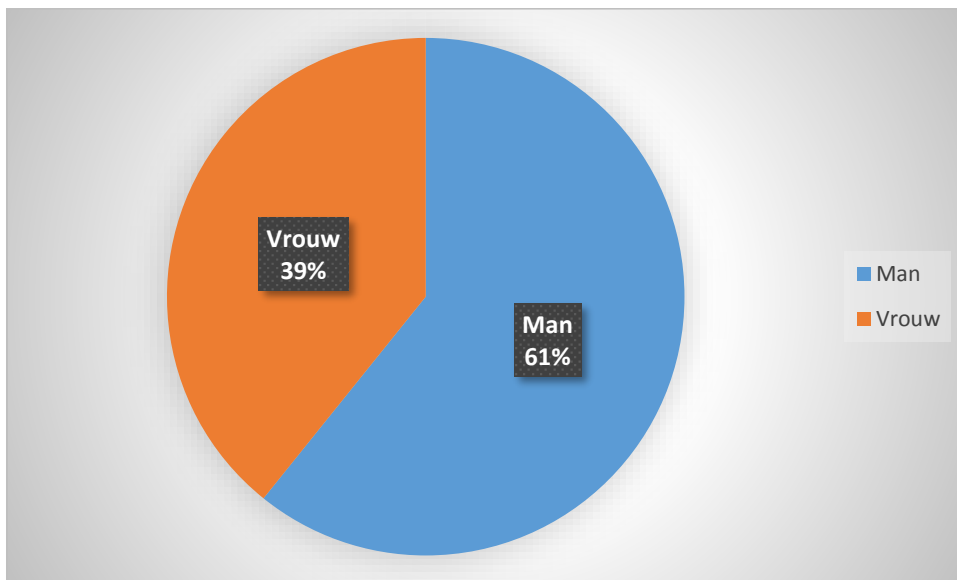
Deze eerste paragraaf zoomt in op de persoonlijke kenmerken van de leden en voorzitters van de onderzochte staatscommissies. Er wordt gekeken welk geslacht en welke leeftijd de leden en voorzitters hadden. Allereerst zal gekeken worden naar het geslacht van de leden in het algemeen en daarna wordt per staatscommissie. Vervolgens wordt naar de leeftijd gekeken per staatscommissie.

4.1.1.1. Geslacht

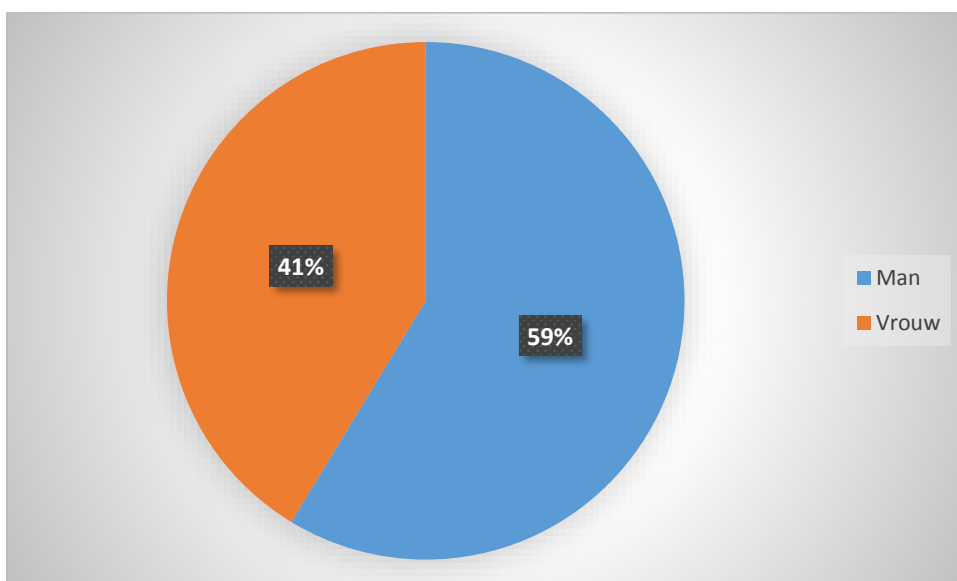
Over het geslacht van de leden en voorzitters van staatscommissies kan in het algemeen het volgende gezegd worden: het gaat in totaal om 51 personen waarvan 46 leden en vijf voorzitters. 31 mensen zijn man en 20 mensen zijn vrouw. Dus 61% van de totale populatie is man en 39% vrouw. Van de

voorzitters was vier van de vijf personen een man dus 80% man en 20 % vrouw. Van alleen de leden was zevenentwintig man en negentien vrouw dat is respectievelijk 59% man en 41% vrouw.

In de staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie zaten inclusief de voorzitter tien mannen en vier vrouwen. In de staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling zaten inclusief de voorzitter zes mannen en drie vrouwen. In de staatscommissie Grondwet zaten inclusief de voorzitter zes vrouwen en vier mannen. In de staatscommissie Herijking Ouderschap zaten inclusief de voorzitter zes mannen en vijf vrouwen en ten slotte in de staatscommissie Parlementair stelsel zaten inclusief de voorzitter vijf mannen en drie vrouwen.

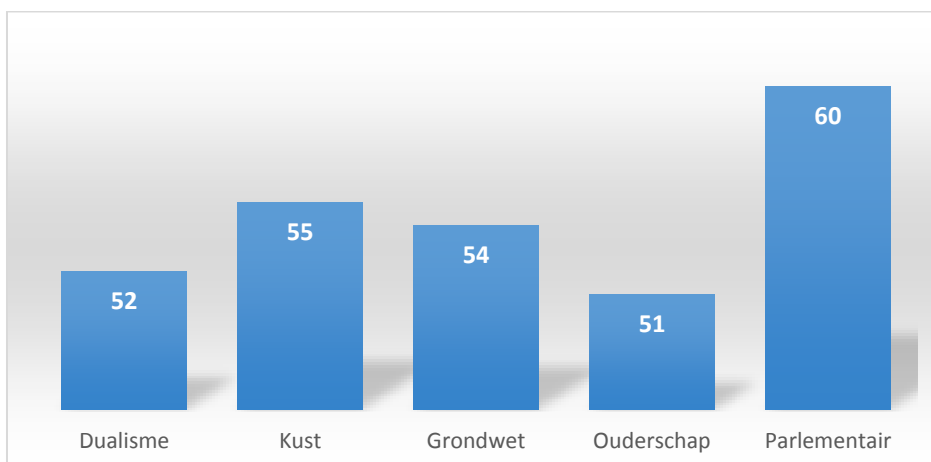
Tabel 5 man/vrouw verdeling leden en voorzitter staatscommissies 1998-2018 [N = 51]

Tabel 6 man/vrouw verdeling voorzitter staatscommissie 1998-2018 [N=5]

4.1.1.2. Leeftijd

De leeftijden die genoemd worden zijn de leeftijden die de leden en voorzitters hadden op het moment dat de staatscommissies werden ingesteld. Hiervoor is gekozen omdat het gaat om het moment wanneer de staatscommissies ingesteld werden. In de *staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie* zaten inclusief de voorzitter veertien personen. Het jongste lid is 41 (dhr. De Vet) en het oudste lid is 67 (dhr. Vonhoff). De gemiddelde leeftijd van de personen in de staatscommissie is 52 jaar. In de *staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling* zaten inclusief de voorzitter negen personen. Het jongste lid was 45 jaar (dhr. Heidema) en de twee oudste leden waren 64 (dhr. Van Duijn en dhr. Van Oord). De gemiddelde leeftijd van de personen in de staatscommissie is 55 jaar. Van twee leden, mevr. Bakker en dhr. Van Oord, kon geen leeftijd gevonden worden. Van deze twee leden is de leeftijd geschat, mevr. Bakker was 54 jaar en dhr. Van Oord 64 jaar. In de *staatscommissie Grondwet* zaten inclusief de voorzitter tien personen. Het jongste lid is 33 (mevr. Gerards) en het oudste lid is 69 (dhr. De Vries). De gemiddelde leeftijd van de personen in de staatscommissie is 54 jaar. Van mevr. Oomen en mevr. Overkleeft-Verburg is de leeftijd geschat. Mevr. Oomen is 38 jaar en mevr. Overkleeft-Verburg is 62 jaar. In de *Staatscommissie Herijking Ouderschap* zaten inclusief de voorzitter tien personen. Van vijf leden kon de leeftijd vastgesteld worden: dhr. Wolfsen (54), dhr. Ibili (40), jkvr. De Beaufort (60), mevr. Braat (60) en dhr. Hermanns (66). Van dhr. Liefaard (36), dhr. Nuytinck (58) en mevr. Poortman (36) kon een geboortjaar geschat worden. Van mevr. Eusman en dhr. Koens kon geen leeftijd vastgesteld worden. De jongste twee leden zijn beide 36 jaar (dhr. Liefaard en mevr. Poortman) en het oudste lid is 66 (dhr. Hermanns). De gemiddelde leeftijd op basis van acht van de tien leden is 51 jaar. Ten slotte de *Staatscommissie Parlementair Stelsel*. In deze staatscommissie zaten inclusief de voorzitter acht personen. Het jongste lid was 37 (dhr. Van der Meer) en het oudste lid 75 (mevr. Quik-Schuijt). De gemiddelde leeftijd van de leden van de staatscommissie is 60 jaar.

Tabel 7. Gemiddelde leeftijd per staatscommissie 1998-2018

4.1.1.3. Analyse persoonlijke kenmerken:

Wat opvalt aan het geslacht is dat 39% van de deelnemers aan een staatscommissies die na 1998 zijn ingesteld vrouwen zijn. Dat is een opvallend verschil ten opzichte van de periode voor 1970. In de periode 1814 – 1970 is één vrouw lid geweest van een staatscommissie. Dit was in 1916 in de staatscommissie-Salverda de Grave II. Verder zijn er nog enkele vrouwen voorgekomen, maar zij vervulden ondersteunende secretariële functies (Kerkhoff en Martina, 2015: 86-87) . Daarin is dus de laatste jaren iets veranderd. Als alleen gekeken wordt naar de vijf voorzitters dan valt nog wel op dat 80% man is en 20% vrouw. Verder valt voor de Staatscommissie Grondwet op dat meer dan de helft van de personen vrouw is (6 vrouwen en 4 mannen).

Wat leeftijd betreft laat Homminga (2019: 31) in haar onderzoek zien dat de leeftijd van de voorzitters in de periode 1814 – 1879 schommelde tussen 50 – 60 jaar en van de leden in de dezelfde periode schommelde tussen 40 – 60 jaar. Hoe zit dit voor de periode 1998 – 2018? De gemiddelde leeftijd van de personen die in de staatscommissies zaten is: 52 jaar bij staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie, 55 jaar bij staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling, 54 jaar bij staatscommissie Grondwet, 51 jaar bij staatscommissie Herijking ouderschap en 60 jaar bij staatscommissie Grondwet. De gemiddelde leeftijd van alle personen in de staatscommissies bij elkaar is 54 jaar.

Daarbij zijn uitschieters qua jonge en oudere leden. Opvallend zijn de dertigers. Homminga geeft in haar onderzoek alleen gemiddelde leeftijden aan. Het is dus niet duidelijk of er in de periode 1814 – 1879 ook leden van staatscommissies waren die in de dertig waren, maar het valt op dat er in de periode 1998 – 2018 wel een aantal dertigers in staatscommissies zitting neemt. In hoofdstuk 2 is voor het begrip cachet de verwachting uitgesproken dat cachet geven aan een staatscommissie gebeurt door onderscheidende personen als voorzitter of lid in een staatscommissie zitting te laten nemen. Daarbij gaat het om mensen die onderscheidend zijn in wie zij zijn en wat zij kunnen, door bijvoorbeeld gezag en ervaring in politiek en bestuur, binnen de wetenschap of expertise op het beleidsterrein. In deze verwachting is de rol van leeftijd niet meegenomen, maar oudere mensen brengen wel meer cachet met zich mee doordat zij een langere loopbaan hebben en zodoende meer ervaring in hun werkveld. Dat er leden gevonden worden die in de dertig zijn is dus opvallend. Het is interessant om bij de paragraaf over de professionele achtergrond (4.1.3) te onderzoeken wat de professionele achtergrond van de dertigers is om te kijken of zij ook onderscheidende personen zijn in hun werkveld.

Wat leeftijd betreft lijkt er ten opzichte van wat Homminga (2019: 31) gevonden heeft voor de periode 1814 – 1879 niet veel veranderd te zijn in de periode 1998 – 2018. In haar dataset komt de gemiddelde leeftijd uit op 51 jaar, het is echter zo dat zij ook secretarissen van staatscommissies heeft meegerekend. In dit onderzoek zijn de secretarissen van de staatscommissies niet meegenomen. Met

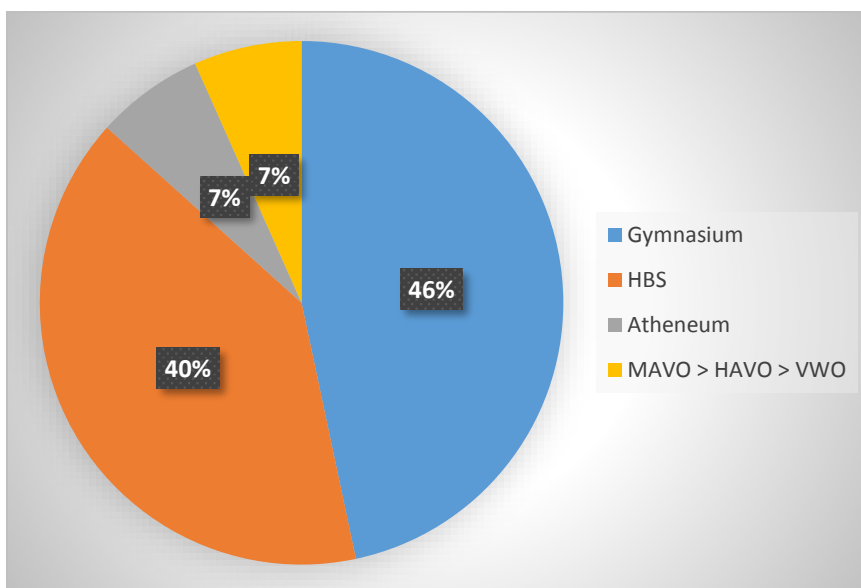
dat meegerekend vallen de enkele dertigers, maar ook de begin veertigers op als lid van de staatscommissies meer op.

4.1.2 Opleiding

In deze paragraaf wordt gekeken naar de opleidingen die leden en voorzitters van de onderzochte staatscommissies hebben gevolgd. Allereerst zal gekeken worden welke vooropleidingen gevolgd zijn. Daarna zal gekeken worden naar de gevolgde studies. Per staatscommissie wordt op twee manieren naar de studies gekeken. Er wordt gekeken naar het niveau waarop de studies zijn gevolgd en er wordt gekeken naar wat voor soort studies er gevolgd zijn. Er wordt ook gekeken in hoeverre de studies passen bij het onderwerp van de staatscommissies.

Vooropleidingen:

Allereerst de *vooropleidingen*. Van 15 van de 51 onderzochte personen is een vooropleiding gevonden. De 15 gevonden vooropleidingen zijn als volgt verdeeld: Gymnasium 7 keer, HBS 6 keer (waarvan 1 lid het equivalent van HBS in Suriname (Eersel, z.d.)), Atheneum 1 keer, Gestapeld mavo > havo > vwo 1 keer (zie tabel 7).

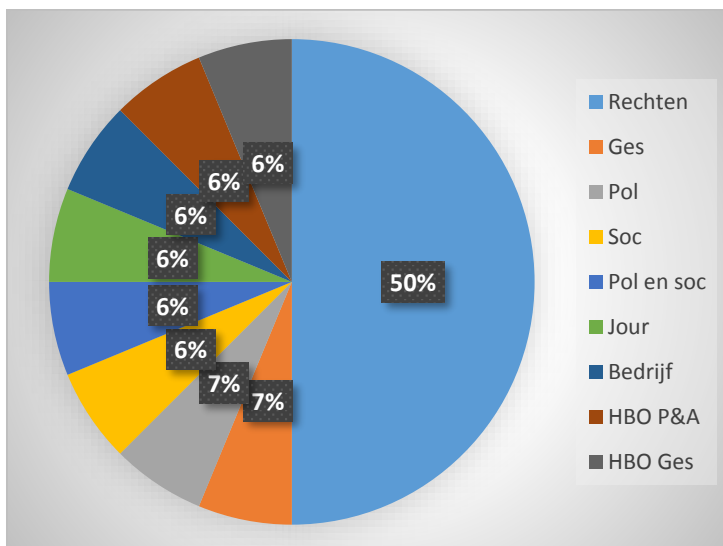
Tabel 8. Vooropleidingen leden en voorzitters staatscommissies 1998 – 2018 [N = 15]

Studies:

Van 44 van de 51 onderzochte personen zijn een (of meerdere) studies gevonden. Van de *staatscommissie Dualisering en Lokale Democratie* zijn van elf van de veertien leden één (of meerdere) studies gevonden. Tien leden hebben hun studie op universitair niveau gevolgd, waarvan vier leden

gepromoveerd zijn en één lid eerst een hbo-opleiding heeft gevolgd en daarna door is gegaan voor een universitaire opleiding. Verder heeft één lid een hbo-opleiding gevolgd. Ter aanduiding van het niveau van gevolgde opleidingen zijn de volgende academische titels behaald: vijf keer prof., vier keer dr. en twee keer drs.

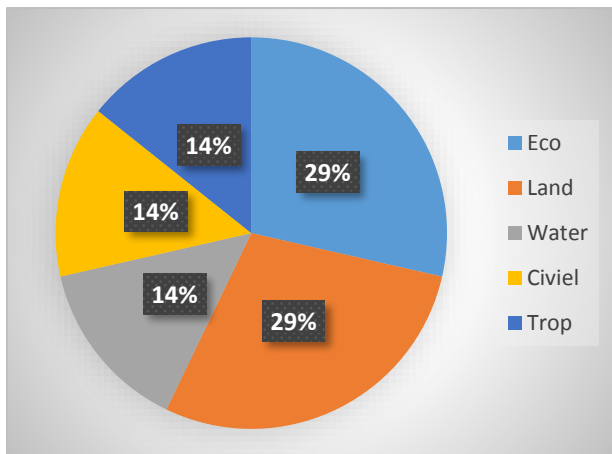
Van de gevolgde studies hebben acht personen rechten gestudeerd, één persoon geschiedenis, één persoon politieke wetenschappen, één persoon sociale wetenschappen, één persoon een combinatie van politieke en sociale wetenschappen, één iemand journalistiek, één iemand bedrijfskunde, één iemand hbo personeelsbeleid en arbeidsverhoudingen en één iemand hbo Lerarenopleiding Geschiedenis (tabel 11 geeft een schematische weergave). De academische titels die horen bij het soort gevolgde opleiding zijn acht keer mr. Verder waren er drie leden zonder academische titels .

Tabel 9. Studies personen in de staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie [N = 11]

Van de *staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling* is van zeven van de negen leden één (of meer) studies gevonden. De zeven personen hebben hun studies allemaal op universitair niveau gevolgd. Van deze zeven personen zijn vier personen gepromoveerd. Dit levert de volgende academische titels op: vijf keer prof., vijf keer dr., één eredoctoraat en één persoon heeft geen academische titel.

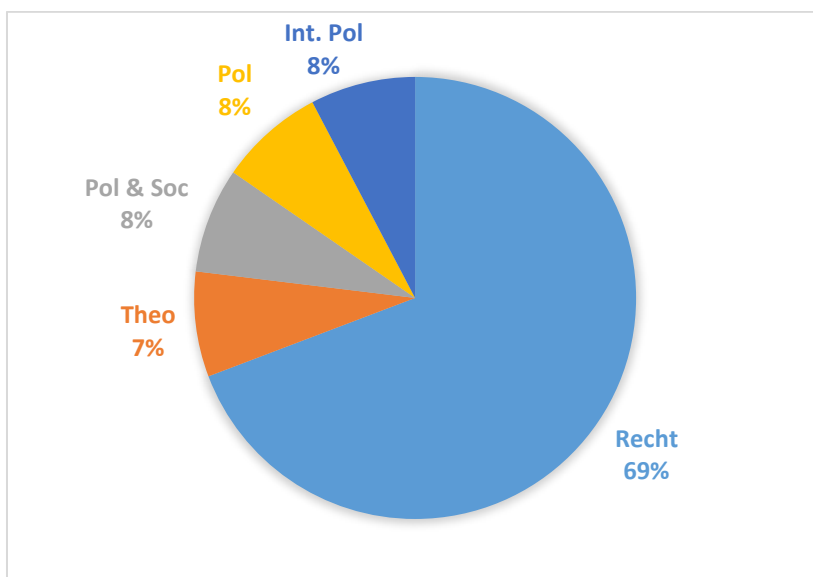
De gevolgde studies zijn: twee personen economie, twee personen landschapsarchitectuur, één persoon *Hydrology and Water Resources*, één persoon civiele techniek, één persoon tropische plantteelt. Daarbij zijn vier keer een ir. behaald en één keer een ing.

Tabel 10. Gevolgde studies door personen in de staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling [N = 7]

Bij de *staatscommissie Grondwet* is van alle 10 personen een studie gevonden. Alle leden hebben aan de universiteit gestudeerd en 8 van de 10 leden zijn gepromoveerd. Aan academische titels levert dat 7 keer prof. en 5 keer dr.

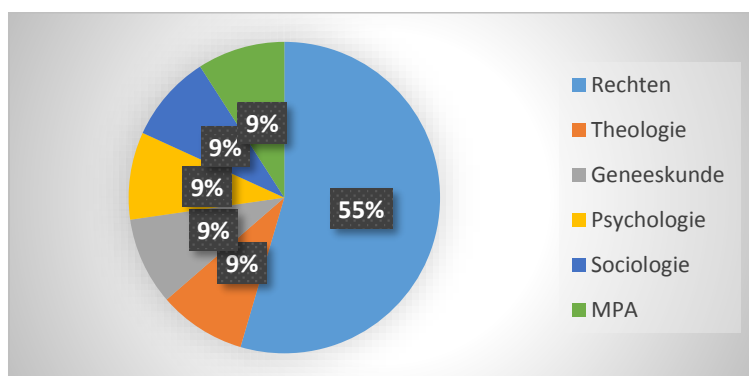
Alle leden hebben rechten gestudeerd, behalve dhr. de Vries. Hij heeft theologie gestudeerd. Er zijn verschillende specialismen gevonden bij de personen die rechten hebben gestudeerd. Drie personen hebben Nederlands recht gestudeerd, twee personen staats- en bestuursrecht, één persoon burgerlijk recht, één persoon Europees recht en één persoon frans publiekrecht. Naast rechten en theologie hebben de leden van de staatscommissie nog andere studies gevolgd: één persoon heeft sociale en politieke wetenschappen gestudeerd, één persoon internationale politiek en één persoon politicologie. De titels die daarbij horen zijn vijf keer mr.

Tabel 11. Gevolgde studies staatscommissie Grondwet [N = 13]

Bij de *staatscommissie herijking ouderschap* is van alle tien personen een studie gevonden. Alle leden hebben aan de universiteit gestudeerd en daarvan zijn zes personen gepromoveerd. Dit levert de volgende titels op: zes keer prof. en vijf keer dr.

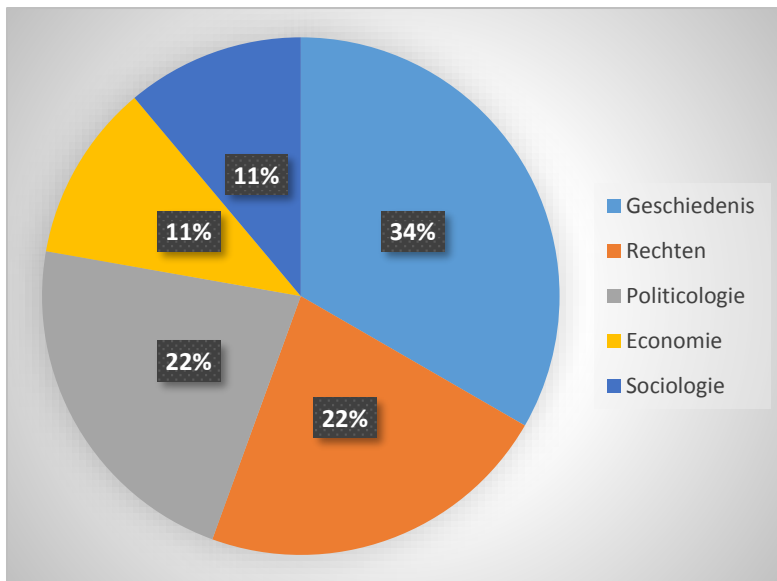
De volgende studies zijn gevolgd: zes personen rechten, één persoon theologie, één persoon geneeskunde, één persoon psychologie, één persoon sociologie en één persoon een Master of Public Administration. Er zijn ook enkele specialisaties gevonden bij de verschillende studies. Mevr. Braat heeft Geneeskunde gestudeerd en is gespecialiseerd in Obstetrie en Gynaecologie en Voortplantingsgeneeskunde. Mevr. Poortman heeft bij sociologie de volgende specialisatie gevolgd: familiesociologie en sociale demografie (echtscheiding, nieuwe relatievormen, juridische aspecten van partnerrelaties). Dit levert de volgende titels op: zes personen mr., één persoon dr. (dr. als arts) en één persoon een MPA (Master of Public Administration).

Tabel 12. gevolgde studies staatscommissie Herijking ouderschap [N = 11]

Bij de *staatscommissie Parlementair Stelsel* is van zes van de acht personen een studie gevonden. Alle zes personen hebben de universiteit doorlopen en vier personen zijn gepromoveerd. Dit leveren de volgende titels op: drie personen prof., vier personen dr. en één persoon zonder titel.

De volgende studies zijn gevolgd: drie personen geschiedenis, twee personen rechten, twee personen politicologie, één persoon economie, één persoon sociologie. Er zijn ook specialisaties van gevolgde studies gevonden. Eén van de personen die rechten heeft gestudeerd heeft een specialisatie staats- en bestuursrecht gevolgd. Eén van de personen die geschiedenis heeft gestudeerd heeft een specialisatie eigentijdse geschiedenis gevolgd en één persoon alleen een bachelor geschiedenis. Dit levert de volgende titels op: drie keer mr.

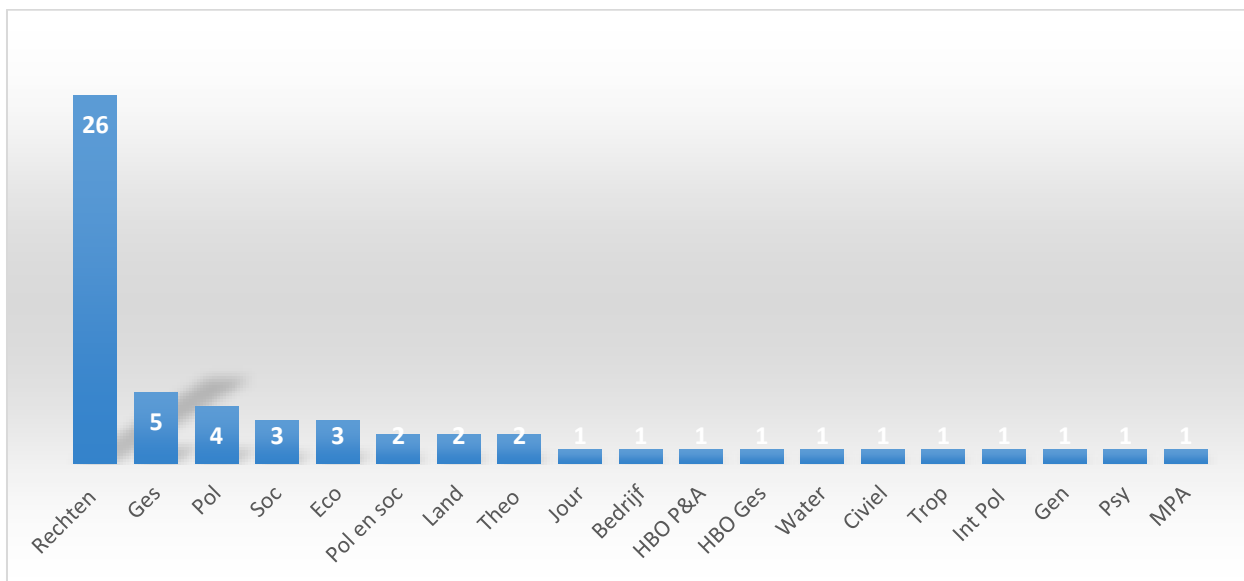
Tabel 13. Gevolgde studies staatscommissie Parlementair Stelsel [N = 9]

4.1.2.1 Analyse opleidingen

Zoals eerder gezegd is van 44 van de 51 onderzochte personen een of meerdere studies gevonden. Het valt hierbij op dat de personen die zitting namen in de onderzochte staatscommissies bovengemiddeld hoogopgeleid zijn. 43 van de 44 personen heeft een studie gevolgd aan de universiteit. Van deze 43 personen zijn 26 personen gepromoveerd. Alleen dhr. Vonhoff heeft een hbo-opleiding gevolgd. Dhr. De Vet heeft ook een hbo-opleiding gevolgd, maar is daarna doorgegaan met een studie aan de universiteit. Geen van de onderzochte personen heeft een mbo-opleiding of een opleiding van lager niveau. Dhr. Alders is de enige persoon die nooit gestudeerd heeft en ook geen middelbare school heeft afgemaakt.

Als gekeken wordt naar welke studies gevolgd zijn valt met name op dat rechten met afstand het vaakst is gekozen (zie tabel 12). 26 van de in totaal 58 gevolgde studies is rechten. Hieronder volgen de zaken die per staatscommissie zijn opgevallen. In de *staatscommissie Dualisering en Lokale Democratie* vallen studies als rechten, politicologie, sociologie en geschiedenis op. In deze staatscommissie gaat het over een overgang van een monistisch stelsel van gemeente- en provinciebestuur naar een dualistisch stelsel. Studies als rechten, politicologie, sociologie en geschiedenis kunnen raakvlak hebben met dit onderwerp. In de *staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling* valt op dat geen enkele jurist zitting heeft genomen. Hierboven is al gesteld dat er relatief veel juristen in de onderzochte staatscommissies hebben gezet, maar dus geen enkele in deze staatscommissie. Verder valt op dat leden studies hebben gedaan die passen bij het onderwerp van de staatscommissie. Er zaten personen in de staatscommissie die landschapsarchitectuur hebben gestudeerd, watermanagement (*Hydrology and Water Resources*) en Civiele Techniek. Dit zijn allemaal

studies die raakvlakken hebben met het onderwerp van de staatscommissie, namelijk een duurzame kustontwikkeling. Wat opvalt bij de *staatscommissie Grondwet* is dat alle leden op één lid na rechten hebben gestudeerd. Bij de *staatscommissie Herijking Ouderschap* vallen met name de gevolgde studies van mevr. Braat en mevr. Poortman op. Mevr. Braat heeft geneeskunde gestudeerd met als specialisatie Obstetrie en Gynaecologie en Voortplantingsgeneeskunde. Die specialisatie past bij het onderwerp van de staatscommissie. De staatscommissie onderzocht namelijk de mogelijkheid om het ouderschap open te stellen voor meer mensen dan alleen de biologische vader en biologische moeder. Dat geldt ook voor de studie die mevr. Poortman gevolgd heeft: sociologie met als specialisatie familiesociologie en sociale demografie (chtscheiding, nieuwe relatievormen, juridische aspecten van partnerrelaties). Bij de *staatscommissie Parlementair Stelsel* vallen de gevolgde studies rechten, geschiedenis, politicologie en sociologie op. Ook zeker de specialisaties als staats- en bestuursrecht en eigentijdse geschiedenis zijn interessant omdat de staatscommissie de regering adviseerde over aanpassingen in het parlementair stelsel. Hetzelfde geldt voor het lid dat geschiedenis met de specialisatie eigentijdse geschiedenis heeft gestudeerd. Ons staatsbestel heeft zich gevormd in het tijdvak wat in de geschiedenis als eigentijdse geschiedenis wordt gezien.

Tabel 14. Alle gevolgde studies van leden en voorzitters van de onderzochte staatscommissies (N = 58)

4.1.3 Professionele achtergrond

In deze paragraaf worden de loopbanen en de nevenfuncties van leden en voorzitters van de onderzochte staatscommissies in kaart gebracht. Er wordt gekeken wat leden en voorzitters op het moment dat zij zitting namen in de staatscommissie deden. Daarnaast wordt er gekeken wat zij

voorafgaande aan de staatscommissie voor functies hadden. Dit is in kaart gebracht omdat de verwachting is uitgesproken dat iemand met gezag en ervaring op het onderwerp van de staatscommissie wordt gevraagd om zitting te nemen in de staatscommissie. De gevonden gegevens worden per staatscommissie gepresenteerd.

Staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie

Dhr. Elzinga was de voorzitter van deze staatscommissie. Bij de aanvang van de staatscommissie was hij hoogleraar staatsrecht. Hij was gespecialiseerd in o.a. lagere overheden, het functioneren van politieke partijen en grondrechten. Dhr. Alders was voor de staatscommissie, Tweede Kamerlid (1982-1989) en minister van VROM (1989-1994) en ten tijde van de staatscommissie commissaris van de Koningin (1996-2007) in Groningen. Dhr. Bruins Slot heeft diverse burgemeestersposten (Winsum, Zeewolde, Ridderkerk, Apeldoorn) vervuld voor aanvang van de staatscommissie en daarnaast was hij op het moment van de staatscommissie hoofddirecteur van de Informatie Beheer Groep. Dhr. Rosenthal was ten tijde van de staatscommissie hoogleraar politicologie en bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en hoogleraar bestuurskunde aan de Universiteit Leiden. Dhr. Vis was een hoogleraar staatsrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen, Eerste Kamerlid en mede-informateur voorafgaand de staatscommissie en ten tijde van de staatscommissie Staatsraad (lid van de Raad van State). Mevr. Van den Berg was voor de staatscommissie gemeenteraadslid en vervolgens wethouder in Den Haag. Ten tijde van de staatscommissie was zij burgemeester van Bergen op Zoom. Dhr. Ten Berge was ten tijde van de staatscommissie hoogleraar staats- en bestuursrecht aan de Universiteit Utrecht. Mevr. Groen was voor de staatscommissie duogemeenteraadslid en deelgemeentewethouder geweest in Amsterdam en burgemeester van Oostzaan. Ten tijde van de staatscommissie was zij burgemeester van Uithoorn. Dhr. Groen is burgemeester van Oldehove en lid van de Provinciale Staten in Groningen geweest voor de staatscommissie en ten tijde van de staatscommissie was hij burgemeester van Bunschoten. Dhr. Van Oorschot was voor de staatscommissie waarnemend directeur van de Dienst Volkshuisvesting (in de Haagse woningsector), interim-manager bij het bureau INB en gemeentesecretaris in Tilburg. Ten tijde van de staatscommissie was hij burgemeester van Delft. Mevr. Stuiveling was voor de staatscommissie staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en lid van de Algemene Rekenkamer. Tijdens de looptijd van de staatscommissie werd zij president van de Algemene Rekenkamer. Dhr. De Vet was voor de staatscommissie lid van de Provinciale Staten van Noord-Brabant en burgemeester van Prinsenbeek. Ten tijde van de staatscommissie was hij burgemeester van Leusden. Mevr. Van der Vlies was voor de staatscommissie jurist, raadsadviseur en directeur bij drie ministeries en hoogleraar bestuurskunde aan de Universiteit van Amsterdam. Ten tijde van de staatscommissie was zij hoogleraar bestuursrecht aan dezelfde universiteit. Ze had diverse nevenfuncties: voorzitter van de Adviescommissie Wet tot Behoud van

Cultuurbezit, vicevoorzitter van de raad voor binnenlands bestuur, vicevoorzitter van de Raad voor cultuur en voorzitter van de commissie voor Binnengemeentelijke Decentralisatie van de gemeente Amsterdam. Dhr. Vonhoff was voor de staatscommissie lid van de Tweede Kamer, staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, burgemeester van Utrecht en Commissaris van de Koningin in Groningen. Ten tijde van de staatscommissie was hij al met pensioen gegaan. Buiten het werk was hij voorzitter van de sportkoepel NOC.

Staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling:

Voorzitter Dhr. Veerman is voorafgaand aan de staatscommissie o.a. bijzonder hoogleraar agrarische bedrijfseconomie- en sociologie (1989-2002) en voorzitter raad van bestuur van de Wageningen Universiteit (1997-2002) geweest. Daarnaast had hij een politieke loopbaan (zie paragraaf 4.1.4). In zijn nevenfuncties was hij o.a. lid van de SER (1990-1993), lid dagelijks bestuur Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden (1979-1986) en waarnemend dijkgraaf, waterschap De Grootte Waard (1980-1986). Mevr. Bakker was ten tijde van de staatscommissie Directeur-Generaal Ruimtelijke Ordening bij het ministerie van VROM (2001-2007). Dhr. Van Duijn is o.a. hoogleraar algemene economie geweest in Delft (tot 1983), daarna stapte hij over naar Robeco waar hij lid van de directie werd (1983-1988). Daarna werd hij buitengewoon hoogleraar praktische aspecten van beleggingstheorie (UvA, 1989-2013). Hij had verschillende nevenfunctie waaronder. voorzitter, adviseur en lid van een beleggingscommissie van KPN, Hoogovens en Akzo-Nobel. Mevr. Fresco was ten tijde van de staatscommissie Hoogleraar Duurzame ontwikkeling in Internationaal perspectief (UvA, tot 2014). Daarvoor was ze hoogleraar plantaardige productiesystemen (Wageningen Universiteit, 1990-1997). Als nevenfunctie was ze o.a. lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) en gasthoogleraar aan de Stanford Universiteit en *David and Lucile Packard Foundation* in Palo Alto. Dhr. Heidema was ten tijde van de staatscommissie burgemeester van Deventer (2007-2018) en daarvoor gemeenteraadslid, wethouder en burgemeester in Neder-Betuwe. Dhr. Kabat was ten tijde van de staatscommissie hoogleraar Klimaathydrologie (Wageningen Universiteit). Mevr. Metz is een journalist voor het NRC Handelsblad, De Groene Amsterdammer en Architectural Record, daarnaast directeur van het centrum voor Amerikaanse cultuur en lid Raad voor het Landelijke Gebied, een adviesorgaan van het ministerie van LNV. Dhr. Van Oord is voorzitter van de directiegroep van Van Oord B.V. Dhr. Stive is hoogleraar Kustwaterbouwkunde, TU Delft (2001-2017). Voor de staatscommissie deeltijdhoogleraar kustmorfologie, TU Delft (1994-2001), gasthoogleraar aan de technische universiteit van Catalonië (1992-1994) en medewerker van het Waterloopkundig laboratorium, Delft (1977-1992).

Staatscommissie Grondwet:

Voorzitter mevr. Thomassen was ten tijde van de staatscommissie hoogleraar internationalisering van het recht, Erasmus Universiteit (2006-2010) en Raadsheer (rechter), Hoge Raad (2004-2012). Voor de staatscommissie was ze rechter aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, Straatsburg (1998-2004), Rechter en vicepresident, Gerechtshof Den Haag (1997-1998), Rechter en vicepresident, Rechtbank Den Haag (1986-1991 en 1994-1997) en ze begon haar loopbaan als advocaat (1975-1984). Dhr. Besselink is hoogleraar Europees Constitutioneel Recht, Universiteit Utrecht (2005-2012). Daarvoor was hij o.a. universitair hoofddocent constitutioneel recht, Universiteit Utrecht (1995-2005) en daarvoor universitair docent constitutioneel recht, UvA (1983-1995). Als nevenfunctie is hij o.a. lid van de Koninklijke Hollandse Maatschappij van Wetenschappen. Mevr. Claes is hoogleraar Europees- en Vergelijkend Constitutioneel Recht aan de Universiteiten van Maastricht en Tilburg en heeft o.a. nevenfuncties als voorzitter *European and National Constitutional Law*, Redacteur *European Constitutional Law Review* en Tijdschrift voor Constitutioneel Recht. Mevr. Gerards is hoogleraar staats- en bestuursrecht, Universiteit Leiden (vanaf 2005), daarvoor was ze universitair docent, universiteiten Maastricht en Leiden. Mevr. Conçalves-Ho Kang You was ten tijde van de staatscommissie Staatsraad, Raad van State (2009-2016), ze heeft lang als advocaat gewerkt, ze was vice-voorzitter commissie gelijke behandeling (1994-2000), lid Raad van Bestuur, Radboud Universiteit, Lid Adviesraad Nederlandse Orde van Advocaten, Lid Raad van Commissarissen Berenschot, Lid Raad van Toezicht, Mauritshuis. Dhr. Kortmann was hoogleraar staatsrecht en algemene staatsleer, Radboud Universiteit (1981-2009) en als nevenfunctie o.a. Akademiehoogleraar (2004), Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Dhr. de Lange is hoogleraar staatsrecht en vergelijkend staatsrecht, Erasmus Universiteit Rotterdam (sinds 1997) als nevenfunctie is hij o.a. redacteur, tijdschrift voor constitutioneel recht, voorzitter Nederlandse vereniging voor staatsrecht. Mevr. Oomen was ten tijde van de staatscommissie hoogleraar rechtspluralisme (2008-2012) als nevenfunctie was ze o.a. voorzitter Netherlands Platform on Human Rights Education (2008 – Heden). Mevr. Overkleeft-Verburg was ten tijde van de staatscommissie hoogleraar staats- en bestuursrecht, Erasmus Universiteit Rotterdam (1996-2012) en ervoor o.a. Raadsadviseur, ministerie van Justitie (1993-1996) en wetenschappelijk medewerker, vakgroep staats- en bestuursrecht, Katholieke Hogeschool Tilburg (1977-1989). Dhr. De. Vries was lid van de Eerste Kamer (2007). Voor de staatscommissie was hij gemeenteraadslid (1974-1978 en 1981-1982) en hoofdredacteur van het Nederlands Dagblad (1974-2001).

Staatscommissie Herijking ouderschap:

Voorzitter Aleid Wolfsen is o.a. burgemeester geweest in Utrecht (2008-2013), Tweede Kamerlid (2002-2008), Rechter, arrondissementsrechtbank Amsterdam (1998-2001) en gemeenteraadslid in Oldebroek (1994-1998). Jkvr. De Beaufort was hoogleraar gezondheidsethiek, Erasmus Universiteit

Rotterdam (vanaf 1992) en was als nevenfunctie o.a. redacteur handboek gezondheidsethiek (1988), lid toetsingscommissie euthanasie. Mevr. Braat is hoogleraar obstetrie en gynaecologie, Radboud Universiteit (vanaf 2001) als nevenfunctie was ze o.a. voorzitter, commissie neonatale screening, gezondheidsraad (2013-2014), voorzitter, stichting donorgegevens kunstmatige bevruchting (2008-2014), mevr. Eusman is sinds 1987 advocaat en zet zich in haar nevenfunctie o.a. in voor de stichting Dutch Rainbow Familyprofessionals. Dhr. Hermanns is een adviseur jeugdbeleid, H&S Consult (1998-2016) en was o.a. hoogleraar algemene opvoedkunde (1991-2013). Dhr. Ibili was een medewerker bij het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad (2006-2017) en daarvoor universitair docent internationaal privaatrecht, VU (2001-2006). Dhr. Koens is rechter (plaatsvervangend raadsheer) bij het Gerechtshof in Den Haag (vanaf 2014). Daarvoor is hij vanaf 1979 rechter geweest aan diverse rechtbanken. Als nevenfuncties was hij o.a. lid van de raad voor de strafrechtstoepassing en jeugdbescherming (vanaf 2010), eindredacteur van de monografieën (echt)scheidingsrecht (vanaf 2010) en redacteur familierecht (vanaf 1995). Dhr. Liefwaard is hoogleraar Kinderrechten (vanaf 2012), daarvoor was hij o.a. universitair docent jeugdrecht. Als nevenfuncties is hij o.a. vice-voorzitter van de redactie van het tijdschrift voor familie- en jeugdrecht en redacteur, tijdschrift voor jeugd en kinderrechten. Dhr. Nuytink is hoogleraar privaatrecht met als specialisme personen-, familie- en erfrecht, Erasmus Universiteit Rotterdam (vanaf 1995), daarvoor o.a. bijzonder griffier Tweede Kamer (1989-1997), rechter-plaatsvervanger, rechtbank Arnhem (1989-2004). Als nevenfunctie was hij o.a. redacteur, tijdschrift voor familie- en jeugdrecht (1995-2004). Mevr. Poortman is universitair hoofddocent sociologie, universiteit Utrecht (vanaf 2005), met als specialisatie familiesociologie en sociale demografie (echtscheiding, nieuwe relatievormen, juridische aspecten van partnerrelaties).

Staatscommissie Parlementair Stelsel:

Voorzitter Johan Remkes heeft een lange politieke loopbaan gehad. Ten tijde van de staatscommissie was hij commissaris van de Koning in Noord-Holland (2010-2019), daarvoor is hij Minister en staatssecretaris van Binnenlandse Zaken geweest, Tweede Kamerlid, Gedeputeerde en lid van de Provinciale Staten in Groningen en gemeenteraadslid. Als nevenfunctie is hij o.a. voorzitter raad van toezicht, Groninger museum (vanaf 2015), waarnemend voorzitter IPO (2017-2018) en voorzitter Prins Bernhard Cultuurfonds Noord-Holland. Mevr. Baalen is hoogleraar parlementaire geschiedenis (vanaf 2007), Radboud Universiteit, daarvoor was ze docent aan de universiteit voor humanistiek (1990-1998), directeur centrum parlementaire geschiedenis (1998-?). Qua nevenfuncties is zij o.a. redacteur, parlementaire geschiedenis van Nederland na 1945, schrijft ze mee aan het jaarboek parlementaire geschiedenis en was ze voorzitter van de commissie die onderzoek deed naar de geheime belastingdeal van het Koninklijk Huis (2017). Dhr. Janse de Jonge was ten tijde van de staatscommissie lid van het adviescollege toetsing regeldruk (vanaf 2017). Voor de staatscommissie was hij o.a. Eerste Kamerlid

(2007-2011), Gedeputeerde Staten (2002-2007), Hoofd afdeling bestuurs- en juridische zaken, gemeente Helmond (1999-2002) en universitair docent, staats- en bestuursrecht, universiteit Tilburg (1984-1999). Qua nevenfuncties is hij o.a. voorzitter geweest van de commissie stedelijke distributie (2007-2011), voorzitter nationaal openbaar vervoer beraad (vanaf 2013), lid raad van toezicht, stichting advisering bestuursrechtspraak. Dhr. Kohnstamm was gedurende zijn loopbaan Eerste Kamerlid, Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, partijvoorzitter van D66, Tweede Kamerlid en advocaat. Qua nevenfuncties was hij o.a. voorzitter college bescherming persoonsgegevens (vanaf 2004), voorzitter regionale toetsingscommissie euthanasie (2016). Dhr. Koole was Eerste Kamerlid (2011-2015), hoogleraar politicologie (vanaf 2006), partijvoorzitter van de PvdA, universitair docent politieke wetenschappen, universiteit Leiden, directeur documentatiecentrum Nederlandse politieke partijen, universiteit Groningen. Qua nevenfuncties was hij o.a. lid bestuur stichting democratie en media, lid bestuur Nederlands instituut voor meerpartijdemocratie en *visiting scholar center of European studies*, Harvard. Mevr. Lagerwerf-Vergunst is raadsheer, gerechtshof Den Haag (vanaf 2013) en was o.a. Rechter in Rotterdam (2007-2013, Eerste Kamerlid (2007-2011), universitair docent strafrecht (1994-1997). Qua nevenfuncties was ze o.a. raad van advies hogeschool Ede, secretaris hogeschool Amersfoort en lid centraal tuchtcollege voor de gezondheidszorg (vanaf 2015). Dhr. Van der Meer is hoogleraar politieke wetenschappen, UvA met als specialisme: legitimiteit, ongelijkheid en burgerschap, politiek vertrouwen en kiesgedrag (vanaf 2016). Daarvoor was hij o.a. universitair hoofddocent, UvA (2010-2016). Qua nevenfuncties is hij o.a. lid Raad van Advies ProDemos. Mevr. Quik-Schuijt was Eerste Kamerlid (2007-2015) en daarvoor rechter (1990-2007). Als nevenfuncties was ze o.a. lid bestuur, Defense for Children International,

4.1.3.1. Analyse Professionele Achtergrond

In hoofdstuk 2 is de verwachting uitgesproken dat cachet wordt gegeven aan een staatscommissie wanneer personen met gezag en ervaring op het onderwerp van de staatscommissie worden gevraagd om zitting te nemen in de staatscommissie. In deze analyse zal per staatscommissie gekeken worden in hoeverre die verwachting uitkomt.

Staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie:

De leden van deze staatscommissie vallen uiteen in wetenschappelijke experts en in praktijkexperts. Wetenschappelijke experts zijn bijvoorbeeld voorzitter Douwe Jan Elzinga die hoogleraar staatsrecht was en specifiek experts op het gebied van lagere overheden. Van andere hoogleraren is niet specifiek gevonden dat zij expertise hadden op het gebied van het dualisme en/of lagere overheden maar zij zijn wel hoogleraar op expertisegebieden waarvan je kan verwachten dat zij kennis van zaken hebben.

Denk aan: Uri Rosenthal als hoogleraar politicologie en bestuurskunde, Jan Vis als hoogleraar staatsrecht, Dhr. Ten Berge als hoogleraar staats- en bestuursrecht. Inge van der Vlies als hoogleraar bestuurskunde.

Aan de andere kant heb je experts vanuit de praktijk. Leden die ervaring hebben met de bestuurspraktijk. Leden die in de praktijk hebben gewerkt met het monisme en waarvan je kan verwachten dat zij de voor- en nadelen van die bestuursvorm kennen. Hans Alders was bijvoorbeeld Commissaris van de Koningin. Harm Bruins Slot heeft vier burgemeestersposten gehad voor hij zitting nam in de staatscommissie. Ans van den Berg en Berry Groen hadden ervaring als gemeenteraadslid (Ans in Den Haag en Berry in Amsterdam), wethouder en burgemeester. Bert Groen had ervaring als burgemeester en als lid van de provinciale staten in Groningen. Hein van Oorschot was gemeentesecretaris in Tilburg. Kees Jan de Vet was lid van de provinciale staten en burgemeester. Henk Vonhoff is burgemeester en Commissaris van de Koningin geweest.

Staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling:

Net zoals de staatscommissie Dualisme en Lokale democratie is in deze staatscommissie te zien dat er aan de ene kant experts zijn vanuit de wetenschap en aan de andere kant experts vanuit de praktijk.

Experts vanuit de wetenschap zijn bijvoorbeeld:

Dhr. Stive. Hij lijkt bij uitstek de expert op het gebied van de staatscommissie. Zijn hele loopbaan stond in het teken van water. Hij was hoogleraar kustwaterbouwkunde aan de TU Delft (2001-2017), daarvoor kustmorfologie (1994-2001) en jarenlang medewerker van het waterloopkundig laboratorium in Delft (1977-1992).

De staatscommissie onderzocht o.a. hoe Nederland in het licht van klimaatverandering beschermd kon worden van zeespiegelstijging. Dhr. Kabat was hoogleraar Klimaathydrologie. Hij lijkt daarmee expert op dit gebied.

Experts vanuit de praktijk zijn bijvoorbeeld:

Voorzitter Cees Veerman heeft in zijn loopbaan ervaring opgedaan als waarnemend dijkgraaf en als lid van een zuiveringsschap en had daarmee vanuit de praktijk ervaring met waterbeheer. Dhr. Van Oord was ten tijde van de staatscommissie voorzitter van de directiegroep van Van Oord B.V. Van Oord is een baggerbedrijf. Mevr. Bakker werkte ten tijde van de staatscommissie als DG ruimtelijke ordening bij het ministerie van VROM.

Staatscommissie Grondwet:

Net zoals bij vorige staatscommissies is in deze staatscommissie een onderscheid tussen experts vanuit de wetenschap en de praktijk zichtbaar.

Experts vanuit de wetenschap zijn bijvoorbeeld:

Dhr. Besselink was hoogleraar Europees Constitutioneel Recht. Mevr. Gerards hoogleraar staats- en bestuursrecht.

Dhr. Kortmann was hoogleraar staatsrecht en algemene staatsleer. Dhr. De Lange hoogleraar staatsrecht en vergelijkend staatsrecht. Verder schreef hij voor het tijdschrift voor constitutioneel recht. Mevr. Oomen was hoogleraar rechtspluralisme. Mevr. Overkleeft-Verburg hoogleraar staats- en bestuursrecht.

Experts vanuit de praktijk zijn bijvoorbeeld:

Voorzitter Thomassen heeft een lange staat van dienst als rechter op alle niveaus (Hoge Raad, Europees Hof voor de rechten van de mens, Gerechtshof Den Haag, Rechtbank Den Haag, 1986-2012). Verder was ze hoogleraar internationalisering van het recht.

Mevr. Conçalves-Ho Kang You was Staatsraad en lang werkzaam als advocaat.

Staatscommissie Herijking ouderschap:

Experts vanuit de wetenschap

Met name de functies van mevr. Braat en mevr. Poortman vallen op. Mevr. Braat is arts: hoogleraar obstetrie en gynaecologie. In haar nevenfuncties is zij o.a. voorzitter van de commissie neonatale screening en de stichting donorgegevens kunstmatige bevruchting.

Mevr. Poortman is universitair hoofddocent sociologie met als specialisatie familiesociologie en sociale demografie (echtscheiding, nieuwe relatievormen, juridische aspecten van partnerrelaties).

De staatscommissie herijking ouderschap adviseerde de regering o.a. over het openstellen van het ouderschap voor meer mensen dan de biologische ouders. Dus bijvoorbeeld meeroudergezinnen.

Dhr. Nuytinck is hoogleraar privaatrecht met als specialisme personen-, familie- en erfrecht. Dhr. Liefwaard is hoogleraar kinderrechten en was daarvoor universitair docent jeugdrecht. Dhr. Koens is vanaf 1979 rechter en heeft in zijn nevenfuncties geschreven over (echt)scheidingsrecht, is redacteur van een tijdschrift over familierecht. Mevr. De Beaufort was hoogleraar gezondheidsethiek.

Experts vanuit de praktijk

Mevr. Eusman werkt sinds 1987 als advocaat en heeft haar praktijk gespecialiseerd op regenbooggezinnen: paren van gelijk geslacht met een kindwens.

Staatscommissie Parlementair Stelsel:

Experts vanuit de wetenschap:

Mevr. Baalen is hoogleraar parlementaire geschiedenis. Daarvoor was ze o.a. directeur van het centrum parlementaire geschiedenis van Nederland na 1945 en heeft ze o.a. meer geschreven aan het jaarboek parlementaire geschiedenis.

Dhr. Janse de Jonge was o.a. universitair docent staats- en bestuursrecht.

Dhr. Koole is hoogleraar politicologie en daarvoor o.a. directeur documentatiecentrum Nederlandse politieke partijen. In zijn nevenfuncties was hij o.a. lid bestuur Nederlands instituut voor meerpartijendemocratie.

Dhr. Van der Meer is hoogleraar politieke wetenschappen met als expertisegebied: legitimiteit, ongelijkheid en burgerschap, politiek vertrouwen en kiesgedrag (vanaf 2016).

De meeste leden van staatscommissies zijn dus in te delen in expert vanuit de wetenschap of expert vanuit de praktijk. Elke opvallende wetenschappers zijn bijv. Dhr. Stive die hoogleraar kustwaterbouwkunde is en daarmee inhoudelijk de expert is op het gebied van de staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling.

In paragraaf 4.1.1.2 wordt gesproken over leeftijden van personen die zitting nemen in staatscommissies. Daar is aangegeven dat er uitschieters zijn qua leeftijd. Er zijn oudere en jongere personen die zitting nemen in staatscommissies. De personen die in de dertig zijn vallen op. Er is in paragraaf 4.1.1.2 geconstateerd dat gezag en ervaring ook afhangt van de leeftijd van iemand. Door meer ervaring te hebben in een langere loopbaan heeft een ouder persoon al snel meer gezag dan een jong persoon. Het is lastig om op jonge leeftijd al zoveel gedaan te hebben in een loopbaan om onderscheidend te zijn. Daarom vallen de personen op die in de dertig zijn en zitting nemen in een staatscommissie. Mevr. Gerards die zitting nam in de staatscommissie Grondwet was bijvoorbeeld 33 bij aanvang van de staatscommissie. De staatscommissie ving aan in 2009 en had betrekking op de Grondwet. Mevr. Gerards werd in 2005 op 29 jarige leeftijd benoemd tot Hoogleraar Staats- en Bestuursrecht aan de Leidse universiteit. Mevr. Oomen was 38 jaar bij aanvang van de staatscommissie Grondwet. Zij was sinds 2008 Professor in rechtspluralisme aan de Universiteit van Amsterdam, Universitair docent Rechten aan de Roosevelt Academy en voorzitter van het platform voor onderwijs over mensenrechten. Dhr. Liefaard was 36 jaar bij de aanvang van de staatscommissie Herijking Ouderschap. Hij werd twee jaar voor aanvang van de staatscommissie Hoogleraar Kinderrechten aan de Universiteit Leiden. Dhr. Van der Meer was 37 jaar bij aanvang van de staatscommissie Parlementair

Stelsel. Hij was bij aanvang hoogleraar Politieke Wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam, met als specialisme: legitimiteit, ongelijkheid en burgerschap, politiek vertrouwen, kiesgedrag, etnische diversiteit en sociaal kapitaal en onderzoeksmethoden. Het gaat om een handjevol dertigers maar ze zijn allemaal wetenschappelijke experts op de onderwerpen die ter advies voorgelegd werden aan de onderzochte staatscommissies.

4.1.4 Politieke achtergrond

Het laatste aspect van 'cachet' is de politieke achtergrond van leden en voorzitters die in de onderzochte staatscommissies hebben gezeten. Per staatscommissie zal gekeken worden in hoeverre leden en de voorzitter een politieke achtergrond hebben en of die politieke achtergrond overeenkomt met de coalitie onder welke de staatscommissie is ingesteld.

In de staatscommissie *Dualisme en Lokale Democratie* hebben elf van de veertien leden een politieke achtergrond. Dhr. Alders was lid van de PvdA en had ten tijde van de staatscommissie geen politieke functie. Voor de staatscommissie was hij lid van de Tweede Kamer (1982-1989) en minister van VROM (1989-1994). Dhr. Bruins Slot is van 1978-1998 toen de staatscommissie werd ingesteld achtereenvolgens burgemeester geweest in Winsum, Zeewolde, Ridderkerk en Apeldoorn. Dhr. Rosenthal was lid van de VVD, maar had voor de staatscommissie nog geen politieke functie vervuld. In de looptijd van de staatscommissie werd hij benoemd tot Eerste Kamerlid. Dhr. Vis was lid van D66. Hij was mede-informateur van kabinet Kok I in 1994 en Eerste Kamerlid (1980-1995). Mevr. Van den Berg was lid van de VVD en ten tijde van de staatscommissie burgemeester van Bergen op Zoom (1993-2000). Daarvoor was ze politiek actief in Den Haag als gemeenteraadslid (1978-1993) en wethouder (1981-1986 en 1989-1993). Mevr. Groen was lid van GL en heeft een politieke loopbaan. Ten tijde van de staatscommissie was ze burgemeester van Uithoorn (1998-2010), daarvoor was ze burgemeester van Oostzaan (1992-1998) daarmee was zij de eerste burgemeester namens GL, daarvoor was ze deelraadwethouder in Amsterdam Zuid-Oost (1987-1992) en duogemeenteraadslid in Amsterdam (1982-1986). Dhr. Groen was lid van de CU. Ten tijde van de staatscommissie was hij burgemeester van Bunschoten (1985-2006). Daarvoor was hij lid van de Provinciale Staten in Groningen (1983-1985) en burgemeester in Oldehove (1980-1985). Hij was de eerste burgemeester namens de GPV (voorloper van CU). Dhr. Van Oorschot was lid van D66 en ten tijde van de staatscommissie burgemeester van Delft. De eerste burgemeester namens D66. Mevr. Stuiveling was lid van de PvdA. Zij was lid van de Eerste Kamer in 1981 en Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken (1981-1982). Ze had o.a. als portefeuilles: voorbereiding gemeentelijke herindeling. Tijdens de looptijd van de staatscommissie werd ze de eerste vrouwelijke president van de Algemene Rekenkamer. Dhr. De Vet was lid van het CDA en ten tijde van de staatscommissie burgemeester van Leusden (1997-2008), daarvoor was hij

burgemeester van Prinsenbeek (1992-1997) en lid Provinciale Staten Noord-Brabant (1987-1992). Dhr. Vonhoff ten slotte was lid van de VVD en heeft een lange politieke loopbaan gehad. Hij was Commissaris van de Koningin in Groningen (1980-1996), Burgemeester in Utrecht (1974-1980), staatssecretaris CRM (1971-1973) en Tweede Kamerlid (1967-1971).

In de *staatscommissie Duurzame kustontwikkeling* hebben twee van de negen leden een politieke achtergrond. Voorzitter dhr. Veerman is lid van het CDA. Hij heeft allerlei politieke functies gehad, maar zijn laatste politieke functie voordat hij in de staatscommissie kwam was Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en later: Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in de kabinetten Balkenende I, II en III (2002-2007). Dhr. A. P. Heidema was lid van de CU. Hij had een politieke loopbaan met functies zoals gemeenteraadslid in Zoetermeer (1990-1998), wethouder in Zoetermeer met o.a. de portefeuille natuur en milieu (1998-2002) en daarna burgemeester in Neder-Betuwe (2002-2007). Ten tijde van de staatscommissie was hij burgemeester van de gemeente Deventer (2007-2018).

In de *staatscommissie Grondwet* had één van de 10 leden een politieke achtergrond. Het gaat om het lid dhr. De Vries. Hij was lid van de CU. Naast een journalistieke achtergrond was hij ook gemeenteraadslid in Amersfoort (1974-1978 en 1981-1982). Ten tijde van de staatscommissie was hij Eerste Kamerlid voor de ChristenUnie (1999-2003 en 2007).

In de *staatscommissie Herijking Ouderschap* had één van de 10 leden een politieke achtergrond. Het gaat om voorzitter Aleid Wolfsen (PvdA). Naast een met name juridische loopbaan was hij gemeenteraadslid in Oldebroek (1994-1998), daarna Tweede Kamerlid (2002-2008) met o.a. de portefeuille personenrecht. Hij was net burgemeester geweest in Utrecht (2008-2013).

In de *staatscommissie parlementair stelsel* hadden 6 van de 8 leden een politieke achtergrond. Voorzitter Johan Remkes was ten tijde van de staatscommissie commissaris van de koning in Noord-Holland (2010-2019), maar hij heeft een lange politieke staat van dienst. Hij was lang regionaal actief in de provincie Groningen als gemeenteraadslid, lid van de provinciale staten en gedeputeerde (1978-1996), daarna Tweede Kamerlid (1993-1998, 2002, 2006-2010) met o.a. de portefeuille Binnenlandse Zaken en staatssecretaris (1998-2002) en minister van Binnenlandse Zaken (2002-2007). Dhr. Janse de Jonge is lid van het CDA en had op het moment dat de staatscommissie liep geen politieke functie. Hij is wel Eerste Kamerlid geweest (2007-2011) en Gedeputeerde Staten in Noord-Brabant (2002-2007). Dhr. J. Kohnstamm is lid van D66. In de staatscommissie was hij plaatsvervangend voorzitter. Hij had een lange politieke staat van dienst. Ten tijde van de staatscommissie was hij niet meer politiek actief, maar hij is Eerste Kamerlid geweest (1999-2004), staatssecretaris Binnenlandse Zaken (1994-1998), partijvoorzitter van D66 (1982-1986) en Tweede Kamerlid (1981-1982, 1986-1994). Dhr. R.A. Koole was lid van de PvdA. Hij was partijvoorzitter van de PvdA (2001-2005, 2007). Zijn thema's tijdens zijn voorzitterschap waren o.a. democratisering van de PvdA en verscherpen ideologisch profiel van de partij. Verder was hij Eerste Kamerlid (2011-2015). Mevr. Lagerwerf-Vergunst was lid van de CU. Zij

onderbrak haar voornamelijk rechtelijke loopbaan voor een zetel in de Eerste Kamer (2007-2011). Mevr. Quik-Schuijt was lid van de SP. Zij had geen politieke loopbaan maar zij was van 2007-2015 Eerste Kamerlid.

Tabel 15 laat een spreiding zien van de leden met een politieke achtergrond over de verschillende partijen en staatscommissies.

Staatscommissie	VVD	CDA	D66	CU	PvdA	GL	SP
Dualisering en Lokale Democratie	3	2	2	1	2	1	
Duurzame Kustontwikkeling		1		1			
Grondwet				1			
Herijking Ouderschap					1		
Parlementair Stelsel	1	1	1	1	1		1

4.1.4.1. Analyse politieke achtergrond

Wat opvalt als gekeken wordt naar de politieke voorkeur van de leden van de staatscommissies en de spreiding over de verschillende staatscommissies is dat in de staatscommissies Dualisme en Lokale Democratie en de staatscommissie Parlementair Stelsel relatief veel leden zaten met een politieke achtergrond. In de staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie waren dat 11 van de 14 leden en in de staatscommissie parlementair stelsel 6 van de 8. In de andere drie staatscommissies zaten maar één of twee mensen met een politieke achtergrond. Verder valt op dat de leden in de staatscommissies Dualisme en Lokale Democratie en Parlementair Stelsel zo gelijkmatig verdeeld zijn over de verschillende politieke partijen. Ten tijde van de staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie zat het kabinet Kok II. Dat was een kabinet van de PvdA, D66 en de VVD. Van de regeringspartijen zaten 3 leden van de VVD, 2 van de PvdA en 2 van D66. De oppositie was vertegenwoordigd door 2 leden van het CDA, 1 van de GPV (na 2000 CU) en 1 van GL. De staatscommissie Parlementair Stelsel werd ingesteld onder het kabinet Rutte II. Dat was een kabinet van de VVD en de PvdA. Van elke partij zat er 1 lid in de staatscommissie. De oppositie had 1 lid van het CDA, 1 van D66, 1 van de CU, 1 van de SP.

Bij de staatscommissies Duurzame Kustontwikkeling, Grondwet en Herijking Ouderschap lijkt een politieke achtergrond van leden meer een toevalligheid dan een bewuste keuze. Bij de

staatscommissies Dualisme en Lokale Democratie en Parlementair Stelsel lijkt de benoeming van leden met een politieke achtergrond een bewuste keuze. Dit valt op te maken door de vele leden met een politieke achtergrond, maar tevens ook uit de gelijkmatige spreiding over een breed politiek spectrum. Het blijft wel zo dat partijen aan de randen van het politieke spectrum niet zijn meegenomen. Denk bij de staatscommissie Parlementair Stelsel bijvoorbeeld aan politieke partijen als de SGP, Partij voor de Dieren, 50 plus en DENK. Forum voor Democratie kwam pas in de Tweede Kamer nadat de staatscommissie was ingesteld.

Tot nu toe is gekeken naar de partij waar een persoon lid van is en in hoeverre dat overeenkomt met de partijen die in de regering zaten op het moment dat de staatscommissie werd ingesteld. Het is ook belangrijk om te kijken wat de leden met een politieke achtergrond hebben gedaan. In het theoretisch kader is de verwachting uitgesproken dat politici met een lange staat van dienst meer cachet geven aan een staatscommissie. In hoeverre houdt die verwachting stand?

Zoals al eerder is aangegeven onderzocht de staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie de mogelijkheid om dualisme in te voeren in gemeente- en provinciebesturen. Het is daarom opvallend dat er zoveel leden in de staatscommissie hebben gezeten met politieke ervaring op gemeente- en provincieniveau. Dhr. Bruins Slot, mevr. Van den Berg, mevr. Groen, dhr. Groen, dhr. Van Oorschot, dhr. De Vet en dhr. Vonhoff zijn allemaal burgemeester geweest en vele daarvoor ook wethouder en gemeenteraadslid. Zij kennen de praktijk waarover de staatscommissie gaat adviseren goed. Daarnaast vallen de leden met een lange politieke loopbaan op. Enkele voorbeelden: Dhr. Vonhoff is bijvoorbeeld opeenvolgend: Lid Tweede Kamer (1967-1971), staatssecretaris (1971-1973), burgemeester (1974-1980) en commissaris van de Koningin geweest (1980-1996). Dat is een politieke loopbaan van maar liefst 29 jaar. Dhr. Bruins Slot is 20 jaar burgemeester geweest van de gemeenten Winsum, Zeewolde, Ridderkerk en Apeldoorn. Mevr. Van den Berg was opeenvolgend: gemeenteraadslid in Den Haag (1978-1993) en tegelijkertijd wethouder (1981-1986 en 1989-1993) en daarna burgemeester van Bergen op Zoom (1993-2000). In haar functie als gemeenteraadslid en wethouder was ze daarmee ook een ervaringsdeskundige. Zij was namelijk gemeenteraadslid en wethouder in de tijd dat het bestuursmodel monistisch was.

De andere staatscommissie met mensen met een politieke achtergrond is de staatscommissie Parlementair Stelsel. Voorzitter Johan Remkes heeft een lange politieke loopbaan. Hij is lang op provinciaal en gemeentelijk niveau actief geweest. Hij was gemeenteraadslid en lid van de provinciale staten en gedeputeerde in de provincie Groningen (1978-1996) daarna was hij lid van de Tweede Kamer (1993-1998, 2002, 2006-2010), staatssecretaris (1998-2002), minister van Binnenlandse Zaken (2002-2007) en daarna Commissaris van de Koningin (2010-2019). Van Johan Remkes kan gezegd worden dat hij voldoet aan de verwachting dat iemand met een lange staat van dienst extra cachet verleent aan de staatscommissie.

In de staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling hadden alleen de voorzitter dhr. Veerman en dhr. A. P. Heidema een politieke achtergrond. De achtergrond van voorzitter Veerman is interessant. Hij was tot een half jaar voor de instelling van de staatscommissie minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (2002-2007). Hij werd dus de voorzitter van een staatscommissie in hetzelfde beleidsveld als waar hij minister was. Verder was het CDA de grootste partij in de coalitie van het kabinet Balkenende IV dat de staatscommissie heeft ingesteld. Bij dhr. Heidema lijkt er geen directe koppeling te zijn tussen zijn politieke achtergrond en de reden waarom hij in de staatscommissie zit. Hij is wel lid van de CU dat naast het CDA en de PvdA de coalitie vormde van het kabinet dat de staatscommissie heeft ingesteld. Hij heeft interessante politieke functies uitgeoefend maar behalve de portefeuille natuur en milieu toen hij wethouder was in Zoetermeer (1998-2002) is er niks wat gekoppeld kan worden aan de staatscommissie. Hij heeft wel een lange politieke loopbaan. Hij begon in 1990 als gemeenteraadslid en was tot 2018 burgemeester van Deventer.

In de staatscommissie Grondwet had alleen dhr. De Vries een politieke achtergrond. Die achtergrond lijkt geen verbinding te hebben met de staatscommissie. Hetzelfde geldt voor voorzitter Wolfsen van de staatscommissie Herijking Ouderschap. Hij is lid van de PvdA. Deze partij was een van de coalitiepartijen in de regering Rutte II die de staatscommissie heeft ingesteld. Dhr. Wolfsen heeft een lange politieke loopbaan doorlopen. Vanaf 1994 als gemeenteraadslid via een Tweede Kamerlidmaatschap naar het burgemeesterschap van Utrecht (tot 2013), maar buiten een portefeuille personenrecht lijkt er geen verbinding te zijn tussen de politieke achtergrond van dhr. Wolfsen en het onderwerp van de staatscommissie.

4.2. Belangwekkend

In het theoretisch kader in hoofdstuk 2 is uitgelegd wat verstaan wordt onder het begrip 'belangwekkend'. Verder is het begrip in dat hoofdstuk meetbaar gemaakt. De verwachting van de onderzoeker is dat het begrip belangwekkend over de mate van aandacht voor het onderwerp gaat wat ter advies aan een staatscommissie wordt voorgelegd. Daarmee bestaat er een samenhang met de agendasetting van het onderwerp. Als het onderwerp vaak terugkomt in bijvoorbeeld de media, in het parlement en bij de regering dan is de verwachting dat de kans groter is dat het onderwerp eerder toevertrouwd wordt aan een staatscommissie dan aan een eenmalig adviescollege. Belangwekkend wordt in dit onderzoek dus onderzocht aan de hand van de aandacht vanuit de regering voor het onderwerp wat ter advies aan de staatscommissie wordt toevertrouwd, door de aandacht vanuit de Staten-Generaal voor het onderwerp en door de media-aandacht voor het onderwerp. Hieronder worden deze drie onderwerpen los besproken.

4.2.1. Aandacht vanuit de regering

In deze paragraaf wordt gekeken in welke mate de regering aandacht had voor het onderwerp wat uiteindelijk ter advies aan een staatscommissie werd voorgelegd. Net als bij de twee andere deelvariabelen gaat het om de fase tot de instelling van de staatscommissie. Verschillende bronnen zijn geraadpleegd om de aandacht vanuit de regering te meten: regeerakkoorden van de kabinetten waar de staatscommissie onder ingesteld is, troonredes en standpunten van de politieke partijen die samen coalities vormen. Allereerst zal gekeken worden in hoeverre de regeerakkoorden iets zeggen over de staatscommissies. Elke staatscommissie wordt individueel behandeld.

De *staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie* werd ingesteld op 30 september 1998 onder het kabinet Kok II (3 augustus 1998 – 22 juli 2002). De staatscommissie werd expliciet genoemd in het regeerakkoord van hetzelfde kabinet.

“Hiervoor wordt een Staatscommissie ingesteld die de opdracht krijgt te onderzoeken op welke wijze de dualisering van het lokale bestuursmodel vormgegeven kan worden en daarover vóór 1 januari 2000 voorstellen te doen (juridische aspecten en overige consequenties). Tevens zal de staatscommissie bezien hoe een eventuele toekomstige invoering van de gekozen burgemeester zich zou verhouden tot de dualisering van het lokale bestuursmodel en welke juridische en andere consequenties daaraan verbonden zouden zijn. Voorts zal de Staatscommissie advies uitbrengen over combinaties of spreiding van verkiezingen” (Kok, 1998: 75).

De *staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling* werd ingesteld op 7 september 2007 onder kabinet Balkenende IV (22 februari 2007 – 15 oktober 2010). De staatscommissie wordt niet expliciet genoemd in het regeerakkoord. Er is wel een passage gevonden in het regeerakkoord die gelijkenis vertoont met de opdracht die het kabinet aan de staatscommissie geeft.

“Water is een dominant structurerend element van de inrichting van Nederland. Het watermanagement in ons land wordt opnieuw bezien in het licht van klimaatverandering. Daarbij horen het werken aan veilige dijken en versterking van de kustverdediging. De veiligheid tegen overstromingen zal worden verbeterd, door zwakke dijkvakken langs de kust aan te pakken en het programma <<ruimte voor de rivier>> uit te voeren. Er komt een langetermijnstrategie voor veiligheid tegen overstromingen. Daarbij zullen de jongste inzichten uit wetenschappelijk onderzoek worden betrokken” (Wijffels, 2007: 16).

“De Deltacommissie¹ is door de regering gevraagd advies uit te brengen over de bescherming van Nederland tegen de gevolgen van klimaatverandering. Daarbij gaat het om de vraag hoe Nederland zo ingericht kan worden dat het ook op de zeer lange termijn klimaatbesteding is, veilig tegen overstromingen, en een aantrekkelijke plaats is en blijft om te leven; wonen, werken recreëren en investeren” (Veerman & Parmet, 2008: 11)

De *staatscommissie Grondwet* werd ingesteld op 3 juli 2009 onder Kabinet Balkenende IV (22 februari 2007 – 14 oktober 2010). In het regeerakkoord van kabinet Balkenende IV wordt de staatscommissie genoemd:

“Ten aanzien van de Grondwet, waarvan de laatste algehele herziening 25 jaar geleden van kracht is geworden, wordt door een staatscommissie advies uitgebracht over onder meer (niet limitatief) de voor- en nadelen van een preambule, de toegankelijkheid voor burgers, en de verhouding tussen de opgenomen grondrechten en de uit internationale verdragen voortvloeiende rechten, zoals het recht op eerlijke procesgang (fair trial) en het recht op leven.”(Wijffels, 2007: 30).

De *staatscommissie herijking ouderschap* werd ingesteld op 28 april 2014 onder kabinet Rutte II (5 november 2012 – 26 oktober 2017). Binnen de regeerperiode van het kabinet presenteert de staatscommissie haar eindrapport op 7 december 2016. In het regeerakkoord kabinet Rutte II wordt de staatscommissie niet genoemd. Kabinet Rutte III (26 oktober 2017 – Heden) neemt de staatscommissie wel op in haar regeerakkoord. In het regeerakkoord van dat kabinet wordt het volgende gezegd over de staatscommissie:

“De staatscommissie herijking ouderschap heeft aanbevelingen gedaan op het terrein van juridisch meerouderschap, gezag en draagmoederschap. Het gaat hierbij onder meer om de fiscale consequenties, nationaliteitsrecht, vreemdelingenrecht, erfrecht, onderhoudsverplichtingen en naamrecht. Het is vervolgens aan kabinet en Kamer om te bezien op welke wijze daaraan een vervolg moet worden gegeven. Bij wetgeving die hieruit volgt is het belang van het kind leidend”(Bureau Woordvoering Kabinetsformatie, 2017: 6).

De *staatscommissie Parlementair Stelsel* werd ingesteld op 27 januari 2017 onder kabinet Rutte II (5 november 2012 – 26 oktober 2017). Op 13 december 2018 werd het eindrapport gepresenteerd in de

¹ Deltacommissie was een andere naam voor de staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling

regeerperiode van het volgende kabinet (Rutte III 26 oktober 2017 – Heden). De staatscommissie wordt niet genoemd in het regeerakkoord van het kabinet Rutte II maar wel genoemd in het regeerakkoord van kabinet Rutte III.

“De Staatscommissie Parlementair stelsel adviseert over de toekomstbestendigheid van het parlementair stelsel. De Staatscommissie wordt ook gevraagd om advies uit te brengen over opties voor een wijziging van het kiesstelsel voor de Tweede Kamer, mede in het licht van de regionale functie van kiesstelsels in de omliggende landen en over het initiatiefvoorstel tot grondwetsherziening in tweede lezing inzake artikel 120 Grondwet, mede in relatie tot de positie van de Eerste Kamer”(Bureau Woordvoering Kabinetsformatie, 2017: 8).

4.2.1.1. Analyse regeerakkoorden

Wat aan de regeerakkoorden opvalt is dat de verschillende regeringen op verschillende manieren zijn omgegaan met de staatscommissies die in hun regeerperiode zijn ingesteld. De *staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie* werd direct aan het begin van de regeerperiode van het kabinet Kok II ingesteld. Het kabinet Kok II startte op 3 augustus 1998 en de staatscommissie op 30 september 1998. Daarnaast wordt de staatscommissie expliciet genoemd in het regeerakkoord. Er wordt in het regeerakkoord zelfs een concrete einddatum genoemd voor de staatscommissie (1 januari 2000) (Kok, 1998: 75). Op basis van deze data kan geconcludeerd worden dat waarschijnlijk al langer gepraat werd over het onderwerp. Het lijkt er op dat het onderwerp een onderhandelingsresultaat is van de coalitie en het heeft de prioriteit van de regering want de staatscommissie wordt vrijwel direct ingesteld bij de start van het kabinet.

Bij de *staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling* lijkt dat anders te liggen. Deze staatscommissie wordt niet expliciet aangekondigd in het regeerakkoord zoals de staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie, maar er wordt wel gezegd dat de regering het watermanagement in Nederland in het licht van de klimaatverandering gaat bekijken (Wijffels, 2007: 16). Die passage uit het regeerakkoord van kabinet Balkenende IV komt overeen met de opdracht die hetzelfde kabinet geeft aan de staatscommissie. Wat verder opvalt is dat de staatscommissie ongeveer een half jaar nadat het kabinet van start is gegaan is ingesteld. Het kabinet startte op 22 februari 2007 en de staatscommissie werd ingesteld op 7 september 2007. Op basis van de data lijkt het erop dat op het moment dat het regeerakkoord werd gepresenteerd er wel aandacht was voor het onderwerp van de staatscommissie, maar dat de coalitiepartijen nog niet besloten hadden het onderwerp ter advies aan een staatscommissie voor te leggen.

De *staatscommissie Grondwet* laat weer een ander beeld zien. De staatscommissie werd wel expliciet aangekondigd in het regeerakkoord van het kabinet dat het heeft ingesteld. Er wordt specifiek gezegd dat een staatscommissie advies zal uitbrengen over enkele onderwerpen m.b.t. de Grondwet. Het opvallende in het geval van deze staatscommissie is dat het kabinet op 22 februari 2007 van start is gegaan, maar dat de staatscommissie pas is ingesteld op 3 juli 2009. Op basis van deze data is voor dit uitstel geen verklaring te geven, maar wellicht was er minder prioriteit voor het kabinet om dit onderwerp op te pakken.

De *staatscommissie Herijking Ouderschap* heeft gelopen ten tijde van het kabinet Rutte II (5 november 2012 – 26 oktober 2017), maar het regeerakkoord van dat kabinet zegt er niks over. Het regeerakkoord van volgende kabinet (kabinet Rutte III 26 oktober 2017 – Heden) spreekt wel over de staatscommissie. Dat regeerakkoord geeft aan dat het aan het kabinet of de Kamer is om vervolg te geven aan de bevindingen van het rapport. Op basis van deze data kan er niks met zekerheid gezegd worden, maar het lijkt erop dat een staatscommissie over de herijking van het ouderschap geen onderwerp was van de coalitie onderhandeling van kabinet Rutte II (5 november 2012 – 26 oktober 2017). De passage die opgenomen is in het regeerakkoord van het volgende kabinet (Rutte III 26 oktober 2017 – Heden) lijkt te impliceren dat er sinds de publicatie van het eindrapport van de staatscommissie op 7 december 2016 nog niks gedaan is met de bevindingen van de staatscommissie, maar dat een nieuw kabinet neemt een plan niet zomaar over. Dus kabinet Rutte III vind het onderwerp weldegelijk belangrijk genoeg om op de politieke agenda te houden.

De *staatscommissie Parlementair Stelsel* werd ingesteld tegen het einde van kabinet Rutte II (5 november 2012 – 26 oktober 2017) op 27 januari 2017 en presenteerde haar eindrapport in de regeerperiode van het volgende kabinet (Rutte III 26 oktober 2017 – Heden) op 13 december 2018. Op basis van deze data lijkt het erop dat dit onderwerp geen prioriteit was van het kabinet wat de staatscommissie instelde (Kabinet Rutte II). De instelling van de staatscommissie kwam pas op het einde van de regeerperiode en het werd ook niet genoemd in het regeerakkoord.

4.2.1.2 Resultaten data troonredes

Na de regeerakkoorden volgen de troonredes. Elke derde dinsdag van september spreekt de Koning(in) de troonrede uit. De troonrede is niet een tekst van de Koning(in) zelf, maar het gaat om een uiteenzetting van het regeringsbeleid voor het komende parlementaire jaar (Parlement.com, z.d.-h).

De troonrede van 1998 noemt de *staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie* specifiek. “Nog deze maand zal een staatscommissie worden ingesteld die uiterlijk eind volgend jaar advies zal uitbrengen over de wijze waarop vorm kan worden gegeven aan meer dualisme” (Troonredes.nl, 1998). De troonrede van 2000 zegt het volgende: “De gemeentelijke en provinciale democratie zal worden

versterkt. De regering zal nog dit jaar voorstellen doen die moeten leiden tot een betere taakverdeling en een grotere herkenbaarheid van het lokale bestuur”(Troonredes.nl, 2000).

Met betrekking tot de *staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling* is het volgende gevonden in de troonredes: in de troonrede van 2005 wordt gezegd: “In ons dichtbevolkte en waterrijke land is speciale aandacht nodig voor een gezonde en veilige leefomgeving. Verbetering van de luchtkwaliteit, schoner transport, duurzame energie en ontwikkeling van landschap en natuur staan daarbij voorop. Tevens zullen onze kust- en duingebieden worden versterkt”(Troonredes.nl, 2005). De troonrede van 2006 zegt het volgende: “Het is van het grootste belang de Nederlandse delta te beschermen tegen gevaren van hoog water. In samenwerking met provincies en waterschappen worden de zwakke schakels in de waterkeringen aangepakt”(Troonredes.nl, 2006). De troonrede van 2007 zegt het volgende: “Zij [de regering red.] bepaalt komend jaar met de provincies en gemeenten een nationale strategie waarmee Nederland het hoofd kan bieden aan de stijging van de zeespiegel als gevolg van de verandering van het klimaat”(Troonredes.nl, 2007). Verder staat in dezelfde troonrede: “Innovatie is een belangrijke voorwaarde voor het behoud van onze welvaart. Daarom starten in 2008 drie innovatieprogramma’s op gebieden die een grote maatschappelijke betekenis hebben: energie, water en zorg”(Troonredes.nl, 2007). In de troonrede van 2008 staat het volgende: “Nederland is nu goed beschermd tegen het water. Maar de verwachte stijging van de zeespiegel maakt een forse meerjarige inspanning noodzakelijk. Wij willen dat ook onze achterkleinkinderen veilig in Nederland kunnen leven. De regering komt volgend jaar met een voorstel voor een Deltawet die het fundament hiervoor zal leggen”(Troonredes.nl, 2008). In de troonrede van 2010 staat het volgende: “Een gerichte werkwijze zal moeten garanderen dat Nederland goed is beveiligd tegen het water. Daarnaast moet er, ook in periode van droogte, voldoende zoet water beschikbaar zijn”(Troonredes.nl, 2010). In de troonrede van 2011 wordt water opnieuw genoemd: “Dat geldt onder andere voor onze kennis op het terrein van water, energie en de hoogwaardige voedsel- en landbouwsector. Daarmee kunnen we een bijdrage leveren aan de oplossing van complexe vraagstukken zoals klimaatverandering (...)”(Troonredes.nl, 2011). In de troonrede van 2014 wordt gezegd: “De fysieke bescherming van ons land tegen het water kent een lange traditie. Het Deltaplan dat tegelijk met de begroting van 2015 wordt gepresenteerd, maakt ons land veiliger en geeft de Nederlandse watersector een stevige impuls”(Troonredes.nl, 2014). De troonrede van 2015 zegt het volgende: “De gevolgen voor toekomstige generaties zijn heel direct en concreet. Dat geldt zeker voor ons land, dat voor een groot deel onder de zeespiegel ligt. Waterveiligheid heeft daarom hoge prioriteit. Op veel locaties wordt de komende jaren gewerkt aan versterking van dijken en duingebieden”(Troonredes.nl, 2015).

Over de *staatscommissie Grondwet* zegt de troonrede van 2008 het volgende: “Verder zal een staatscommissie ingesteld worden die onder meer zal bezien welke mogelijkheden er zijn om de Grondwet beter toegankelijk te maken”(Troonredes.nl, 2008). In de troonrede van 2007 staat een

algemene passage over de Grondwet: “Onze Grondwet gaat uit van gelijkheid voor de wet van alle burgers, van vrijheid van godsdienst of levensovertuiging en van vrijheid van meningsuiting. Deze rechten vragen van ons allemaal verantwoordelijkheid en verdraagzaamheid”(Troonredes.nl, 2007).

De *staatscommissie Herijking Ouderschap* wordt niet in troonredes genoemd. De *staatscommissie Parlementair Stelsel* wordt genoemd in de troonrede van 2019: “In reactie op het advies van de staatscommissie parlementair stelsel doet de regering voorstellen voor de vernieuwing en vereenvoudiging van het kiesstelsel (...)”(Troonredes.nl, 2019).

4.2.1.3 Analyse troonredes

Het analyseren van de troonredes laat een interessant beeld zien hoe verschillende kabinetten zijn omgegaan met de staatscommissies die in hun regeerperiode zijn ingesteld. Wat allereerst opvalt is dat de *staatscommissie Herijking Ouderschap* op geen enkele manier genoemd wordt in troonredes. Er is op verschillende zoektermen gezocht zoals: ‘staatscommissie’, ‘herijking ouderschap’, ‘meerouderschap’, ‘regenbooggezinnen’, ‘draagmoederschap’, ‘adoptie’. Dat leverde geen resultaten op.

De zoekresultaten op de *staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling* laat heel ander beeld zien. De staatscommissie wordt zelf niet expliciet genoemd, maar in de troonredes is veel aandacht voor het thema water en kustbescherming. Het komt terug in zo’n beetje elke troonrede van 2005-2015. Daarmee is water en kustbescherming een belangrijk onderwerp voor de verschillende opvolgende regeringen.

De *staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie* en de *staatscommissie Grondwet* worden voorafgaand aan hun instelling expliciet genoemd in een troonrede. Achteraf komt het thema niet terug in daaropvolgende troonredes. Dit lijkt te suggereren dat het thema van de beide staatscommissies in ieder geval voorafgaand aan de instelling van de staatscommissies belangrijk was voor de respectievelijke kabinetten.

De *staatscommissie Parlementair Stelsel* ten slotte wordt pas achteraf genoemd in de troonrede. Dat lijkt op basis van deze data te zeggen dat de staatscommissie Parlementair Stelsel geen plan was van de regering.

4.2.1.4 Resultaten data verkiezingsprogramma’s van coalitiepartijen

Als laatste onderdeel van de aandacht van de regering zal gekeken worden naar de standpunten van de politieke partijen die het kabinet vormden ten tijde van het instellen van een staatscommissie. Hiervoor zijn de verkiezingsprogramma’s van de coalitiepartijen geraadpleegd. Elke staatscommissie wordt individueel behandeld.

De *staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie* werd ingesteld onder kabinet Kok II. Dit kabinet was opgebouwd uit een coalitie van de PvdA, D66 en VVD. Het verkiezingsprogramma van de PvdA uit 1998 zegt niks over de onderwerpen die vallen onder de staatscommissie dualisme en lokale democratie. D66 nam dualisme bij lokale overheden wel op in haar verkiezingsprogramma van 1998: “In provincies en zeker in grotere gemeenten moet de bestuurlijke verantwoordelijkheid gescheiden worden van de controle door de gemeenteraad en provinciale staten”(van Barschot & Dingmans, 1998: 64). Ook de VVD is een voorstander van dualisering. In haar verkiezingsprogramma van 1998 is opgenomen: “4. In de afgelopen regeerperiode heeft de VVD zich in het nationale parlement sterk gemaakt voor dualistische verhoudingen tussen regering en parlement. Op deze weg moet worden voortgegaan. 5. In de verhouding tussen gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dient de mogelijkheid van een dualistisch stelsel te worden onderzocht”(Linschoten, 1998: 4).

De *staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling* werd ingesteld onder Kabinet Balkenende IV. Dat was een kabinet bestaande uit CDA, PvdA en CU. Het CDA noemt kustbescherming in haar verkiezingsprogramma van 2006: “Het werken aan veilige dijken en verbeterde kustwering verdient prioriteit, zodat er geen catastrofale rampen kunnen ontstaan als gevolg van extreme weersomstandigheden, bodemdaling en zeespiegelstijging”(Klink, 2006: 85). De CU noemt kustbescherming ook in haar verkiezingsprogramma van 2006: “Zonder een goede zeekering, stevige dijken en goedwerkende gemalen is een groot deel van Nederland onbewoonbaar. (...) Deskundigen waarschuwen dat we in de 21^e eeuw rekening moeten houden met een stijging van de zeespiegel en een verdere daling van de bodem, vooral in West-Nederland”(Alsema, 2006: 65, 67). Ook PvdA noemt de kustbescherming in haar verkiezingsprogramma van 2006: “Nederland moet zich voorbereiden op een aanzienlijke stijging van de zee en van de rivieren. (...) Daar past een nieuw plan voor de kust bij ter versterking van het unieke kustlandschap”(Depla, 2006: 90).

De *staatscommissie Grondwet* werd ook ingesteld onder Kabinet Balkenende IV. Daarom wordt hier ook gekeken naar CDA, PvdA en CU. De ChristenUnie noemt in haar verkiezingsprogramma specifiek de onderwerpen van de staatscommissie Grondwet: “De Grondwet en de inrichting van het staatsbestel. Juist in een steeds diverser Nederland is het van belang dat wij ons met elkaar rekenschap geven van de ontstaansgeschiedenis van de Nederlandse samenleving. Onderzocht wordt de mogelijkheid om aan de Grondwet een preambule vooraf te laten gaan. In deze preambule kan uitdrukking worden gegeven aan de historische identiteit en de dragende waarden van de Nederlandse samenleving”(Alsema, 2006: 30). In de verkiezingsprogramma's van het CDA en de PvdA van 2006 staat niks over de onderwerpen van de staatscommissie Grondwet.

De *staatscommissie Herijking Ouderschap* werd ingesteld onder kabinet Rutte II. Dat is een kabinet bestaande uit de VVD en de PvdA. De VVD spreekt in haar verkiezingsprogramma niet specifiek

over de onderwerpen van de staatscommissie. Wel is een passage over het lesbisch ouderschap opgenomen. Ook het verkiezingsprogramma van de PvdA spreekt niet direct over de onderwerpen van deze staatscommissie. Wel wordt er net als de VVD gerefereerd naar het lesbisch ouderschap.

De *staatscommissie parlementair stelsel* werd ook ingesteld onder het kabinet Rutte II. Het PvdA verkiezingsprogramma van 2012 noemt enkele zaken m.b.t. de staatscommissie. De PvdA is een voorstander van het correctief referendum en een vorm van de gekozen burgemeester (Florijn, 2012: 69). Het VVD verkiezingsprogramma van 2012 zegt niks over de onderwerpen van de staatscommissie.

4.2.1.5 Analyse standpunten politieke partijen

Bij de *staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie* valt op dat twee van de drie coalitiepartijen dualisme bij lokale overheden in haar verkiezingsprogramma's hebben opgenomen. Zowel de VVD als D66. Dus voor die beide partijen was het een standpunt waar zij achter stonden.

Bij de *staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling* valt op dat alle coalitiepartijen het thema omarmen. Dat laat zien dat alle partijen het onderwerp van de staatscommissie als standpunt hadden.

De resultaten voor de staatscommissie Grondwet laten een interessant beeld zien. Alleen de ChristenUnie had expliciet iets opgenomen over een aanpassing van de Grondwet. Specifiek het toevoegen van een preambule aan de Grondwet. Dat is ook specifiek meegegeven als opdracht aan de staatscommissie. De andere coalitiepartijen CDA en PvdA hebben niks over de Grondwet opgenomen in hun respectievelijke verkiezingsprogramma's. Op basis van deze data lijkt het erop dat de wens voor een aanpassing van de Grondwet vanuit de ChristenUnie kwam.

Zowel bij de staatscommissie Herijking Ouderschap als de staatscommissie Parlementair Stelsel valt op dat beide coalitiepartijen het onderwerp van de staatscommissie niet als standpunt hadden opgenomen in hun verkiezingsprogramma. Dit lijkt erop te duiden dat de wens voor de staatscommissie niet vanuit de coalitiepartijen kwam.

4.2.1.6 Analyse aandacht vanuit de regering

In deze paragraaf worden de analyses van de regeerakkoorden, troonredes en standpunten van de politieke partijen samengevoegd per staatscommissie tot een analyse over de aandacht vanuit de regering voor de staatscommissies.

Op basis van de gevonden data lijkt het erop dat het kabinet Kok II (3 augustus 1998 t/m 22 juli 2002) veel aandacht had voor de onderwerpen die ter advies aan de *staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie* werden gegeven. De staatscommissie wordt expliciet genoemd in het regeerakkoord van Kok II en de eerste troonrede van dat kabinet in 1998. Het kabinet Kok II bestond

uit de VVD, D66 en de PvdA. De VVD en D66 hadden in hun verkiezingsprogramma van 1998 opgenomen voor dualisering van de lokale overheden te zijn.

Bij de *staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling* valt op dat het thema water en kustbescherming zo'n beetje elk jaar terugkomt in de troonrede tussen 2005-2015. De staatscommissie werd ingesteld onder kabinet Balkenende IV. Dit kabinet bestond uit het CDA, CU en de PvdA. Alle partijen hadden het thema water en kustbescherming opgenomen in hun verkiezingsprogramma's. De staatscommissie werd alleen niet expliciet genoemd in het regeerakkoord. Op basis van de gevonden data lijkt er vanuit het kabinet Balkenende IV (22 februari 2007 t/m 14 oktober 2010) veel aandacht te zijn geweest voor het thema van de staatscommissie, maar was bij het opstellen van het regeerakkoord nog geen plan om het thema aan een staatscommissie ter advies te geven.

De *staatscommissie Grondwet* werd expliciet genoemd in het regeerakkoord van kabinet Balkenende IV (22 februari 2007 t/m 14 oktober 2010) en in de troonrede van 2008. Bij de standpunten van politieke partijen valt het op dat alleen de ChristenUnie expliciet de wens tot het aanpassen van de Grondwet in haar verkiezingsprogramma had opgenomen. De andere coalitiepartijen (CDA en PvdA) hadden er geen standpunt over. Verder valt het op dat er ruim 2,5 jaar zat tussen de start van het kabinet Balkenende IV en de start van de staatscommissie (22 februari 2007 en 3 juli 2009). Dit lijkt op basis van de data te zeggen de wens tot aanpassing van de Grondwet een specifieke wens was van één van de coalitiepartijen. De 2,5 jaar die tussen de start van het kabinet en de instelling van de staatscommissie zit is ook tekenend. Dit lijkt op basis van deze data te zeggen dat er vanuit de regering niet veel aandacht was voor het thema wat aan de staatscommissie ter advies werd gegeven. De aandacht kwam met name vanuit de ChristenUnie.

De *staatscommissie Herijking Ouderschap* wordt niet genoemd in het regeerakkoord van het kabinet Rutte II (5 november 2012 t/m 26 oktober 2017). Het wordt pas in het regeerakkoord genoemd van het kabinet Rutte III (26 oktober 2017 – Heden). Onderwerpen die aan de staatscommissie ter advies zijn voorgelegd worden niet genoemd in de troonredes die onder het kabinet Rutte II worden uitgesproken en het vormt ook geen standpunt bij de VVD en PvdA bij de verkiezingen in 2012. Op basis van de gevonden data lijkt dat te zeggen dat het onderwerp van de staatscommissie Herijking Ouderschap geen prioriteit was voor Kabinet Rutte II.

Hetzelfde lijkt te gelden voor de staatscommissie Parlementair Stelsel. De VVD en PvdA namen er bij de verkiezingen van 2012 beide geen standpunt over in. De staatscommissie werd pas achteraf genoemd in de troonrede van 2019 en de staatscommissie werd niet genoemd in het regeerakkoord van het kabinet waaronder het werd ingesteld (Kabinet Rutte II 5 november 2012 – 26 oktober 2017). Op basis van de gevonden data lijkt het erop dat het onderwerp geen grote prioriteit was van de regering.

4.2.2 Aandacht vanuit de Staten-Generaal

In deze paragraaf wordt in beeld gebracht of en hoeveel Algemene Overleggen, plenaire debatten en dertigledendebatten er per staatscommissie hebben plaatsgevonden in aanloop tot de instelling van de staatscommissie. Verder wordt er in kaart gebracht of en hoeveel Kamervragen er per staatscommissie gestuurd zijn. Er wordt in kaart gebracht hoe vaak iets heeft plaatsgevonden maar ook – als dat mogelijk is – wat er gebeurd is in die overleggen, debatten en Kamervragen.

In aanloop naar het instellen van de *staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie* hebben vele debatten plaatsgevonden in zowel de Eerste Kamer als de Tweede Kamer. In die jaren werd veel gediscussieerd over staatskundige vernieuwing. Dualisering van het bestuur van gemeenten en provincies was een van de thema's naast bijvoorbeeld de gekozen burgemeester, een ander kiesstelsel of het referendum. In totaal zijn er tussen 1995 en de instelling van de staatscommissie op 30 september 1998, negen plenaire vergaderingen geweest, twee nota-overleggen en één Algemeen Overleg over het dualisme. Verder is er één motie ingediend over Dualisme.

In aanloop van de instelling van de *staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling* is in de Eerste Kamer en Tweede Kamer vaak gedebatteerd over het thema kustontwikkeling. De eerste gevonden stukken dateren van 7 november 1996. Het gaat om Kamervragen over het ontwikkelen van een beleidslijn voor de kust. Er zijn twee Kamervragen gesteld, twee moties aangenomen en twee plenaire debatten geweest over kustontwikkeling.

In aanloop van de instelling van de *staatscommissie Grondwet* heeft één Algemeen Overleg plaatsgevonden in twee termijnen (1 oktober 2008 en 21 januari 2009). Er zijn geen plenaire debatten of dertigledendebatten geweest en er zijn geen Kamervragen gesteld. Hieronder wordt kort toegelicht wat er inhoudelijk gebeurd is in aanloop van de instelling van de staatscommissie. Op 17 januari 2008 is een brief gestuurd van de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie aan de voorzitter van de Tweede Kamer. In deze Kamerbrief geven de ministers aan dat er een coalitieakkoord is tot het instellen van een staatscommissie die advies zal moeten uitbrengen over een herziening van de Grondwet. De ministers verzoeken de voorzitter van de Tweede Kamer om de Raad van State advies te vragen over de opdracht die aan de staatscommissie wordt meegegeven (ter Horst & Hirsch Ballin, 2008). Dat advies van de Raad van State wordt uitgebracht op 14 april 2008. Via de Koningin ontvangt de Tweede Kamer dat advies op 26 juli 2008. Vervolgens vindt er op 1 oktober 2008 een Algemeen Overleg plaats over de opdrachtverlening aan de staatscommissie. Op 21 januari 2009 vindt een tweede termijn plaats van dit Algemeen Overleg. Op 19 februari 2009 worden ten slotte drie voorstudies voor de staatscommissie aangeboden aan de Tweede Kamer waarna de staatscommissie op 3 juli 2009 wordt ingesteld.

De *staatscommissie Herijking Ouderschap* is er gekomen via een motie van de Tweede Kamerfractie van de SP bij het debat over het wetsvoorstel lesbisch ouderschap op 12 november 2013. De SP verzocht tot het instellen van een staatscommissie 'familierecht' (Quik-Schuijt, 2013). De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie zegt een staatscommissie met deze strekking toe. Daarna ging de staatssecretaris in gesprek met de vaste Kamercommissies Veiligheid en Justitie van de Eerste en Tweede Kamer. Bij het Algemeen Overleg Emancipatiebeleid van de vaste Kamercommissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) vraagt het Kamerlid Van Ark (VVD) of 'regenboogfamilies' ook onder de staatscommissie herijking ouderschap gaan vallen. De minister van OCW zegt dit toe (Tweede Kamer, 2014: 10, 37, 38). De staatscommissie wordt ingesteld op 28 april 2014. In aanloop van de instelling van de staatscommissie hebben dus drie Algemene Overleggen en één plenair debat plaatsgevonden waarin de staatscommissie ter sprake is gekomen.

Het idee voor de *staatscommissie Parlementair Stelsel* komt vanuit de fractievoorzitter van de VVD in de Eerste Kamer en wordt voor het eerst besproken tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen in de Eerste Kamer op 14 oktober 2014. De Minister-President geeft aan dat dit voor het kabinet geen prioriteit heeft, maar hij zal wel steun verlenen bij de totstandkoming van een staatscommissie (Broekers-Knol, 2016). Op 19 januari 2016 vindt een plenair debat plaats over de instelling van de staatscommissie. In dit debat wordt de motie Duthler aangenomen (Duthler, 2016). Deze motie stelt voor dat de Eerste Kamer met Tweede Kamer overlegt of er gezamenlijk een wens bestaat voor een staatscommissie over het Parlementair Stelsel. Hierna vinden geen debatten meer plaats, maar de Eerste en Tweede Kamer gaan gezamenlijk met elkaar in gesprek om te praten over de totstandkoming van de staatscommissie.

4.2.2.1. Analyse aandacht vanuit de Staten-Generaal

Wat bij de *staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie* opvalt is dat in een tijdsbestek van 3 jaar 9 plenaire debatten, 2 Notaoverleggen en 1 Algemeen Overleg over het onderwerp dualisme hebben plaatsgevonden. Daarnaast is er ook een motie ingediend. Het onderwerp is vaak onderdeel van een bredere discussie over bestuurlijke vernieuwing. Vergeleken met de andere onderzochte staatscommissies zijn dat veel debatten in relatief korte tijd.

Bij de *staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling* valt op dat het thema kustontwikkeling de aandacht heeft van de Eerste Kamer en de Tweede Kamer. In het archief met parlementaire documenten dateert het oudste stuk van 7 november 1996 en het laatste stuk van 2006. Er zijn 2 plenaire debatten geweest en één notaoverleg. Verder zijn er twee Kamervragen gesteld en twee moties ingediend.

Voor de staatscommissie Grondwet was in vergelijking met de staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie en de staatscommissie Duurzame kustontwikkeling relatief weinig aandacht vanuit de Staten-Generaal. In aanloop van het instellen van de *staatscommissie Grondwet* heeft één plenaire debat plaatsgevonden in twee termijnen. Verder geen plenaire debatten, dertigledendebatten of nota-overleggen. Er zijn ook geen Kamervragen gesteld. Het Algemeen Overleg ging over de opdrachtverlening aan de staatscommissie.

Wat opvalt aan de gevonden data bij de *staatscommissie Herijking Ouderschap* is dat de staatscommissie geïnitieerd is via een motie in de Tweede Kamer. De staatscommissie was een directe wens van de SP in de Tweede Kamer. Wat verder opvalt is dat bij het Algemeen Overleg Emancipatiebeleid door Kamerlid Van Ark (VVD) werd gevraagd of 'regenboogfamilies' ook onder de opdracht van de staatscommissie gaan vallen. Het opvallende is dat er actief vanuit de Tweede Kamer wordt meegedacht over de opdracht aan de staatscommissie. In aanloop van de staatscommissie Herijking Ouderschap heeft er één plenair debat plaatsgevonden en één Algemeen overleg. Geen dertigledendebatten, geen Kamervragen en geen notaoverleggen.

Ook de staatscommissie Parlementair Stelsel is een initiatief vanuit de Staten-Generaal. In het geval van deze staatscommissie komt het initiatief vanuit de Eerste Kamer. Er hebben niet veel debatten plaatsgevonden over de staatscommissie. In de Eerste Kamer is het dus genoemd bij de Algemene Politieke Beschouwingen op 14 oktober 2014. Vervolgens is er op 19 januari 2016 in een plenair debat over gedebatteerd in de Eerste Kamer met als resultaat een motie die overleg tussen de Eerste Kamer en de Tweede Kamer initieert over de totstandkoming van de staatscommissie. Er hebben drie plenaire debatten plaatsgevonden en één AO. Verder is er één motie aangenomen. Er zijn geen Kamervragen of dertigledendebatten geweest.

4.2.3. Aandacht vanuit de media

In deze paragraaf wordt gekeken in welke mate het onderwerp van de staatscommissie voorkomt in de geschreven en ongeschreven media. Voor de geschreven media wordt gezocht in NexisUni en voor de ongeschreven media wordt gezocht in het archief van Beeld en Geluid. Net zoals bij andere deelonderwerpen gaat het om de aanloopfase naar de inwerkingtreding van een staatscommissie. De resultaten per zoekterm wordt in de volgende tabel gegeven:

Tabel 16: zoekresultaten geschreven media per staatscommissie

Staatscommissies	Zoektermen	Resultaten
Dualisme en Lokale Democratie	Staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie	7
	Dualisme en Lokale Democratie	26
	Dualisme	1206
	Dualisering	30
	Lokale Democratie	385
Duurzame Kustontwikkeling	Staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling	0
	Deltacommissie	76
	Duurzame Kustontwikkeling	10
	Kustontwikkeling	69
	Kustbescherming	332
	Kustverdediging	929
	Dijkvernieuwing	10
	Dijkbescherming	81
	Dijkverzwaring	3421
	Deltawerken	3230
	Waterbeheer	7541
Grondwet	Staatscommissie-Grondwet	5
	Preambule-Grondwet	1
Herijking Ouderschap	Staatscommissie Herijking Ouderschap	9
	Herijking Ouderschap	13
	Meerouderschap	33
	Draagmoederschap	1268
	Commercieel draagmoederschap	1285
	Regenbooggezinnen	9
	Regenboogfamilies	1
	Adoptie door homo's	212
Parlementair Stelsel	Staatscommissie Parlementair Stelsel	23
	Parlementair Stelsel	408

Tabel 17: zoekresultaten ongeschreven media per staatscommissie

Staatscommissies	Zoektermen	Resultaten
Dualisme en Lokale Democratie	Staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie	0
	Dualisme en Lokale Democratie	1
	Dualisme	61
	Dualisering	0
	Lokale Democratie	26
Duurzame Kustontwikkeling	Staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling	0
	Deltacommissie	5
	Duurzame Kustontwikkeling	0
	Kustontwikkeling	1
	Kustbescherming	11
	Kustverdediging	29
	Dijkvernieuwing	2
	Dijkbescherming	9
	Dijkverzwaring	239
	Deltawerken	593
	Waterbeheer	392
Grondwet	Staatscommissie Grondwet	4
	Preambule Grondwet	0
Herijking Ouderschap	Staatscommissie Herijking Ouderschap	0
	Herijking Ouderschap	0
	Meerouderschap	1
	Draagmoederschap	137
	Commercieel draagmoederschap	30
	Regenbooggezinnen	0
	Regenboogfamilies	0
	Adoptie door homo's	40
Parlementair Stelsel	Staatscommissie Parlementair Stelsel	5
	Parlementair Stelsel	273

4.2.3.1. Analyse aandacht vanuit de media

In paragraaf 2.3.3. is de verwachting uitgesproken dat als een onderwerp vaak terugkomt in de media het belangwekkend is. Naar mate het onderwerp vaker terugkomt is de kans groter dat het onderwerp aan een staatscommissie wordt gegeven om erover te adviseren. In hoeverre houdt deze verwachting stand?

Wat in het algemeen opvalt is dat er weinig zoekresultaten gevonden worden als gezocht wordt op de namen en onderwerpen van de onderzochte staatscommissies. Dit geldt zowel voor de geschreven media als de ongeschreven media. Als gekeken wordt naar de namen van de staatscommissies dan worden de meeste resultaten gevonden voor de staatscommissie parlementair stelsel bij de geschreven media. Het gaat om 23 zoekresultaten. Bij sommige staatscommissies volgt zelfs geen enkel resultaat zie bijvoorbeeld de staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling bij zowel de geschreven media als ongeschreven media. Verder de staatscommissies Herijking ouderschap en Dualisme en Lokale Democratie bij de ongeschreven media.

Naast de namen van de staatscommissies is ook gekeken naar de onderwerpen die ter advies aan de staatscommissies zijn gegeven. Sommige zoektermen zijn algemener dan andere zoektermen. Daar wordt mee bedoeld dat sommige zoektermen zo algemeen zijn dat getwijfeld kan worden of alle zoekresultaten toe te schrijven zijn aan de staatscommissie. Een voorbeeld zijn de 3421 zoekresultaten op de zoekterm 'dijkverzwaring'. De kans is niet heel groot dat al die zoekresultaten betrekking hebben op de staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de zoektermen 'Dualisme' (1206 resultaten), 'Draagmoederschap' (1268), 'Waterbeheer' (7541).

Er zijn ook zoektermen die wel dichtbij het onderwerp van de onderzochte staatscommissies ligt. De zoekterm 'Dualisme en Lokale Democratie' (26 resultaten geschreven media en 1 ongeschreven media) is een voorbeeld, net als 'Herijking Ouderschap' (13 resultaten geschreven media en 0 ongeschreven media). Bij deze zoektermen valt net als bij de namen van de staatscommissies op dat er bijna geen zoekresultaten zijn zowel bij de geschreven als ongeschreven media.

In het algemeen kan er dus gesteld worden dat de media-aandacht voor de onderzochte staatscommissies laag is. Dit wordt gesteld op basis van het lage aantal zoekresultaten op basis van een zoektocht specifiek naar de namen van de staatscommissie en zoektermen die dicht bij de onderwerpen van de onderzochte staatscommissies liggen.

5. Conclusie, discussie en aanbevelingen

In het eerste gedeelte van dit hoofdstuk wordt een conclusie gegeven van de data die gevonden is voor de begrippen 'cachet' en 'belangwekkend'. Daarna volgt de beantwoording van de onderzoeksvraag: *Onder welke omstandigheden komen staatscommissies tot stand?* Vervolgens volgt de discussie en de aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

5.1 Conclusie t.a.v. het begrip 'cachet'

In deze paragraaf worden de analyses van de persoonlijke kenmerken, opleidingen, professionele achtergronden en politieke achtergronden bij elkaar gebracht tot een conclusie voor de variabele 'cachet'. In het theoretisch kader (H2) is de verwachting uitgesproken dat een commissie cachet krijgt door personen met gezag en ervaring op het onderwerp van de staatscommissie zitting te laten nemen in de staatscommissie.

Wat qua geslacht opvalt t.o.v. eerder onderzoek van Kerkhoff & Martina (2015) en Kerkhoff (2019) is dat in periode 1998 – 2018 vrouwen zitting namen als lid en voorzitter (mevr. Thomassen, staatscommissie Herijking Ouderschap) van staatscommissies. In de periode 1814 – 1970 namen bijna geen vrouwen zitting in staatscommissies. In de periode 1998-2018 was het verhouding man/vrouw 61%/39%. Wat qua leeftijd opvalt t.o.v. eerder onderzoek van Homminga (2019: 31) is dat de gemiddelde leeftijd van leden en voorzitters van staatscommissies nauwelijks is veranderd in de periode 1998 - 2018 t.o.v. de periode 1814 – 1879. In de periode 1814 – 1979 was de gemiddelde leeftijd 51 jaar en in de periode 1998 – 2018 was dat 54 jaar. Daar moet wel bij aangetekend worden dat in de dataset van Homminga ook de secretarissen van staatscommissies zijn meegerekend. In dit onderzoek is dat niet gedaan. Kerkhoff (2019: 34) geeft aan dat leden zeker tot ca. 1850 vaak een adellijke titel hadden. In dit onderzoek is daar niet specifiek bij stilgestaan. Tussen de 51 leden en voorzitters van de vijf onderzochte staatscommissies zat één aristocrate: jonkvrouw De Beaufort.

Qua opleidingen valt op dat de leden en voorzitters van de onderzochte staatscommissies bovengemiddeld hoogopgeleid zijn. Van de 51 onderzochte personen is van 44 personen gevonden wat zij gestudeerd hebben. Van de 44 personen hebben 43 personen een studie gevolgd aan de universiteit. 26 van de 43 personen zijn gepromoveerd. Ten opzichte van de totale bevolking is de opleidingsgraad een stuk hoger onder de leden van de onderzochte staatscommissies.

Bij de professionele achtergrond valt het op dat de leden van de staatscommissies grofweg uit twee groepen bestaan: experts uit de wetenschap en experts uit de praktijk. Het valt op dat in elke

staatscommissie wel een aantal personen zitten die expert zijn op het onderwerp van de staatscommissie. Bijvoorbeeld dhr. Stive als hoogleraar kustwaterbouwkunde in de staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling, mevr. Braat als hoogleraar obstetrie en gynaecologie of mevr. Poortman als hoogleraar in de sociologie met als expertise nieuwe relatievormen in de staatscommissie Herijking ouderschap.

Bij de politieke achtergrond viel het op dat in de staatscommissies Dualisme & Lokale Democratie en Parlementair Stelsel beduidend meer personen zaten met een politieke achtergrond dan in de andere staatscommissies. Dit komt waarschijnlijk doordat de thema's van de staatscommissies Dualisme & Lokale Democratie en Parlementair Stelsel raakten aan staatsinrichting. Op basis van de data kan gezegd worden dat bij de staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie zoveel personen met een politieke achtergrond zaten omdat het ging over de overgang van een monistische naar een dualistische bestuursvorm. Daarbij zaten veel personen met ervaring in gemeenten en provincies in de staatscommissie.

Verder valt bij de staatscommissies Dualisme & Lokale Democratie en Parlementair Stelsel op dat de personen met een politieke achtergrond gelijkmatig over het politieke spectrum verdeeld zijn. Er zitten beduidend meer leden met een politieke achtergrond in dan in de andere drie staatscommissies, maar ze zijn ook meer verspreid over het politieke spectrum.

De staatscommissie Grondwet lijkt een politieke wens te zijn geweest van de ChristenUnie. Het is opvallend dat er in de staatscommissie geen personen zaten met een politieke achtergrond behalve dhr. De Vries. Hij is lid van de CU. Hij was tevens geen jurist zoals alle andere leden.

In hoofdstuk 2 is de verwachting uitgesproken dat 'cachet' wordt gegeven aan een staatscommissie wanneer personen met gezag en ervaring op het onderwerp van de staatscommissie worden gevraagd om zitting te nemen in de staatscommissie. Die verwachting lijkt uitgekomen. De leden en voorzitters die zitting namen in de onderzochte staatscommissies zijn stuk voor stuk gemiddeld hoger opgeleid dan de rest van de bevolking en hebben voor een groot deel een lange staat van dienst in de politiek, wetenschap of juridische wereld.

5.2 Conclusie t.a.v. het begrip ‘belangwekkend’

In deze paragraaf worden de analyses van de deelvariabelen ‘aandacht vanuit de regering’, ‘aandacht vanuit de Staten-Generaal’ en ‘aandacht vanuit de media’ bij elkaar gebracht tot een conclusie over het begrip ‘belangwekkend’. In het theoretisch kader is aangegeven dat in dit onderzoek met het begrip belangwekkend wordt bedoeld: de mate van aandacht voor het onderwerp wat ter advies aan een staatscommissie wordt voorgelegd. In dit onderzoek wordt de verwachting uitgesproken dat als het onderwerp vaak de aandacht krijgt van de regering, de Staten-Generaal en de media dat een indicatie is dat het onderwerp belangwekkend is. Met andere woorden: het onderwerp maakt dan iets los en staat daarmee hoog op de agenda van de regering, de Staten-Generaal en de media. In hoeverre houdt deze verwachting stand?

De aandacht van de regering laat een gemengd beeld zien. De kabinetten die de staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie en de staatscommissie Duurzame Kustontwikkeling hebben ingesteld lijken op basis van de gevonden data aandacht te hebben gehad voor de onderwerpen van de staatscommissie. Bij de andere staatscommissies lijkt dat niet het geval te zijn. Bij de staatscommissie Grondwet lijkt de wens om de Grondwet aan te passen vooral een wens te zijn van één van de drie coalitiepartijen namelijk de ChristenUnie. Op basis van bijvoorbeeld de verkiezingsprogramma’s van de andere coalitiepartijen CDA en PvdA lijkt er geen aandacht te zijn vanuit die partijen. Daarmee lijkt de staatscommissie Grondwet een onderhandelingsresultaat van de ChristenUnie uit de kabinetsformatie van het kabinet Balkenende IV (22 februari 2007 – 14 oktober 2010). Bij de staatscommissies Herijking Ouderschap en Parlementaire Stelsel lijkt er helemaal geen aandacht te zijn geweest vanuit het kabinet Rutte II. Het lijkt dus contextafhankelijk te zijn. De verwachting dat veel aandacht vanuit de regering leidt tot het instellen van een staatscommissie is daarmee iets te stellig. De praktijk is weerbarstiger. In sommige gevallen heeft de regering veel aandacht voor het onderwerp van een staatscommissie zoals in het geval van de staatscommissie Dualisme en Lokale Democratie, maar in andere gevallen zoals bij de staatscommissies Herijking Ouderschap en Parlementaire Stelsel komt de wens voor een staatscommissie vanuit de Staten-Generaal en gaat de regering mee in die wens.

De verwachting voor de deelvariabele ‘aandacht vanuit de Staten-Generaal’ was dat als de Staten-Generaal veel debatteert over een onderwerp en er veel Kamervragen en moties over worden gesteld en ingediend dat een indicatie zou zijn dat het onderwerp belangwekkend is. Daarmee zou de kans groter zijn dat een staatscommissie zou worden ingesteld voor dat onderwerp.

Over het algemeen kan gezegd worden dat er minder gedebatteerd is over de onderzochte staatscommissies dan vooraf gedacht. Er heeft bijvoorbeeld geen enkel spoeddebat plaatsgevonden over de onderwerpen van de onderzochte staatscommissies. Per staatscommissie is een handjevol debatten geweest met een enkele motie en zo af en toe een Kamervraag. De aandacht voor het thema dualisme valt op. In drie jaar tijd is dit onderwerp ter sprake gekomen in negen plenaire debatten, twee nota-overleggen en één algemeen overleg. Verder is er één motie over ingediend. Daarnaast valt de aandacht van de Staten-Generaal op voor het thema kustontwikkeling. In de gevonden periode van 1996 t/m 2006 komt het onderwerp geregeld terug op de agenda.

Vervolgens valt op dat het initiatief tot instelling van de staatscommissies Herijking Ouderschap en Parlementair Stelsel komt van respectievelijk de Tweede Kamer en de Eerste Kamer. Voor de staatscommissie Grondwet was er vanuit de Staten-Generaal bijna geen aandacht. Er heeft alleen één Algemeen overleg plaatsgevonden over de opdrachtverlening.

Alleen voor het thema Dualisme lijkt relatief veel aandacht te zijn geweest doordat er in drie jaar tijd negen plenaire debatten, twee nota-overleggen en één algemeen overleg zijn geweest. Bij de andere onderzochte staatscommissies gingen het variërend van één AO bij de staatscommissie Grondwet tot een handjevol debatten bij andere staatscommissies. Op basis van de gevonden data lijkt het erop dat t.a.v. staatscommissies minder gedebatteerd wordt dan van te voren verwacht werd.

De verwachting bij de deelvariabele 'aandacht vanuit de media' is dat als een onderwerp vaak terugkomt in de media het belangwekkend is. Naar mate het onderwerp vaker terugkomt is de kans groter dat het onderwerp aan een staatscommissie wordt gegeven om erover te adviseren. In hoeverre houdt deze verwachting stand? Een zoektocht op de namen van de onderzochte staatscommissies en op thema's die dichtbij de staatscommissies liggen volgen maar enkele zoekresultaten. Daarmee lijkt het erop dat zowel de geschreven als de ongeschreven media relatief weinig aandacht besteedde aan de staatscommissies. Ook in deze deelvariabele werd van te voren meer aandacht vanuit de media verwacht voor de onderwerpen van de staatscommissies.

Op basis van de gevonden data lijkt de verwachting voor de variabele belangwekkend uit te komen alleen op een andere manier dan voor het onderzoek was geanticipeerd. De verwachting was namelijk dat als er veel aandacht was vanuit de regering, Staten-Generaal en de media de kans groter werd dat een onderwerp aan een staatscommissie zou worden gegeven voor advies i.p.v. een eenmalig adviescollege. Daarbij werd een versterking van die beweging verondersteld. Als er veel aandacht zou zijn vanuit de regering, maar ook de Staten-Generaal en de media dan is er zoveel urgentie dat de kans dat het onderwerp ter advies zou worden gegeven aan een staatscommissie groot is. Op basis van de gevonden data blijft dat niet het geval.

Wat wel te zien is dat één actor al voldoende kan zijn om een staatscommissie te realiseren. In het geval van de staatscommissie Grondwet heeft de data laten zien dat de ChristenUnie de drijvende kracht is geweest achter de staatscommissie Grondwet. De staatscommissie Grondwet lijkt een onderhandelingsresultaat voor die partij te zijn geweest bij de formatie van het kabinet Balkenende IV. Bij de staatscommissies Herijking Ouderschap en Parlementair Stelsel was één motie vanuit respectievelijk de Tweede Kamer en de Eerste Kamer voldoende om een proces in gang te zetten om te komen tot die twee staatscommissies. Bij de staatscommissies Dualisme en Lokale Democratie en Duurzame Kustontwikkeling ten slotte zien we dat met name de regering een drijvende kracht is geweest achter de vorming van een staatscommissie. Over het thema Dualisme werd al jaren gepraat. De verschillende coalitiepartijen hadden het thema ook als standpunt opgenomen in hun verkiezingsprogramma. Een adviescollege is ingesteld om de laatste stap te zetten naar het realiseren van dualisme bij lagere overheden.

5.3 Beantwoording onderzoeksvraag

In de probleemstelling werden twee opvallende zaken aan staatscommissies beschreven. Ten eerste lijken staatscommissies voor de wet niet te bestaan. Staatscommissies hebben geen eigen wettelijke basis in bijvoorbeeld een ‘Kaderwet staatscommissies’, maar krijgen hun wettelijke basis vanuit artikel 6 van de Kaderwet adviescolleges. Dat is hetzelfde artikel wat een wettelijke basis geeft aan eenmalige adviescolleges. Dat is gelijk het bruggetje naar het tweede punt. Er lijkt een grote gelijkenis te bestaan tussen staatscommissies en eenmalige adviescolleges. Op enkele uitzonderingen na krijgen staatscommissies net als eenmalige adviescolleges een eenmalige opdracht, kunnen zij ad hoc ingesteld worden en houden zij op te bestaan zodra het (eind)rapport uitkomt. Deze twee opvallende zaken aan staatscommissies zijn het uitgangspunt geweest voor dit onderzoek. Waarom wordt specifiek voor een *staatscommissie* gekozen als de regering een adviescollege voor eenmalig advies instelt? Dit onderzoek geeft een aanzet tot een antwoord op deze vraag door te onderzoeken onder welke omstandigheden staatscommissies tot stand komen. De onderzoeksvraag was *‘Onder welke omstandigheden komen staatscommissies tot stand?’*

Op basis van de gevonden data is er geen duidelijk antwoord op deze vraag te geven. In dit onderzoek is gepoogd om de vraag te beantwoorden op basis van twee veronderstellingen. Het predicaat ‘Staats’ zou een eenmalig adviescolleges ‘cachet’ bieden. ‘Cachet’ is in dit onderzoek gedefinieerd als het laten zitting nemen in een staatscommissie van onderscheidende personen. Personen die gezag en ervaring hebben in politiek en bestuur, binnen de wetenschap of expertise op het beleidsterrein. Daarnaast zou het predicaat ‘Staats’ van toepassing zijn voor adviescommissies met belangwekkende onderwerpen.

In dit onderzoek is naar voren gekomen dat in staatscommissies wel degelijk onderscheidende personen zitten. Personen die gemiddeld genomen een stuk hoger opgeleid zijn dan de rest van de bevolking en vaak expert zijn vanuit de wetenschap of de praktijk op het onderwerp van de staatscommissie. Ten tweede is uit dit onderzoek gekomen dat hoe belangwekkend is ingekaderd in dit onderzoek wel invloed heeft alleen niet op de van tevoren verwachte manier. Er werd voorafgaand aan het onderzoek meer aandacht voor staatscommissies verwacht en dat de urgentie voor het onderwerp zou stijgen als de aandacht vanuit verschillende actoren zou komen. Dus zowel de regering, als de Staten-Generaal als de media. De data laat zien dat één actor bij de staatscommissies die in dit onderzoek zijn onderzocht voldoende is om de bal te laten rollen richting de instelling van de staatscommissie.

Zoals eerder in de onderzoeksopzet (paragraaf 3.1) is aangegeven had er ook gekozen kunnen worden voor vergelijkend onderzoek. In de probleemstelling (paragraaf 1.2) wordt namelijk aangegeven dat eenmalige adviescolleges en staatscommissies veel eigenschappen lijken te delen. Er is in dit onderzoek bewust gekozen om geen vergelijkend onderzoek te doen, omdat gefocust wordt op staatscommissies en specifiek onderzocht wordt onder welke omstandigheden staatscommissies tot stand komen. Daarnaast heeft Kerkhoff (2019: 24) een drietal verwachtingen uitgesproken wat zou kunnen verklaren waarom een adviescollege het predicaat 'Staats' krijgt toebedeeld. Kerkhoff heeft in zijn artikel deze verwachtingen niet verder uitgewerkt en onderzocht. In dit onderzoek zijn de verwachtingen m.b.t. de begrippen 'cachet' en 'belangwekkend' uitgewerkt en getest. Dit onderzoek is een eerste aanzet voor toekomstig vergelijkend onderzoek naar eenmalige adviescolleges en staatscommissies.

5.4 Discussie en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

In dit onderzoek is invulling gegeven aan een deel van de verwachtingen die Kerkhoff (2019) in zijn artikel stelde waarom het predicaat 'Staats' aan eenmalige adviescolleges wordt gegeven. Kerkhoff had deze verwachtingen in zijn artikel niet verder uitgewerkt en getest. De variabelen 'cachet' en 'belangwekkend' zijn uitgewerkt en getest op de vijf meest recente staatscommissies om te testen of deze variabelen kloppen.

De variabele 'cachet' lijkt te kloppen en werkbaar. De variabele 'belangwekkend' kwam met een verrassende uitkomst dat de verwachting deels is bevestigd. Eén actor, de regering of de Staten-Generaal is voldoende om een onderwerp zodanig op de agenda te krijgen dat een staatscommissie ingesteld wordt. Binnen de regering en de Staten-Generaal is één partij in principe al krachtig genoeg als actor. Dat laat de ChristenUnie als regeringspartij zien bij de staatscommissie Grondwet en de SP

in de Tweede Kamer bij de staatscommissie Herijking Ouderschap en de VVD in de Eerste Kamer bij de staatscommissie Parlementair Stelsel.

Voor vervolgonderzoek liggen echter nog vragen open. Bij de deelvariabele 'aandacht vanuit de media' is in dit onderzoek alleen een kwantitatieve kijk geweest op de materie. Om echt iets te kunnen zeggen over de aandacht van media voor het onderwerp van de staatscommissie is het zaak als kwalitatief gekeken worden naar die data.

In het verlengde van het vorige punt is het tevens een idee om ook te onderzoeken wat de rol van nieuwe media of sociale media heeft op de variabele 'belangwekkend'. In dit onderzoek lag de focus bij de geschreven en ongeschreven media. In de afgelopen jaren zijn sociale media sterk opgekomen. Het zou logisch zijn geweest om er al in dit onderzoek aandacht aan te besteden. Dat is niet gebeurd omdat in dit onderzoek ervoor gekozen is de focus te leggen op de geïnstitutionaliseerde media (televisie, kranten, radio, opiniebladen).

Tenslotte richtte dit onderzoek zich alleen op staatscommissies. Terwijl in de probleemstelling was neergelegd dat staatscommissies en eenmalige adviescolleges veel op elkaar lijken. Het had daarom goed een vergelijkend onderzoek kunnen zijn geweest. Een onderzoek waarin een aantal staatscommissies vergeleken zou worden met een aantal eenmalige adviescolleges. In dit onderzoek is daar niet voor gekozen omdat eerst de veronderstellingen van Kerkhoff (2019) uitgewerkt en getest zijn. Voor vervolgonderzoek kan dit geteste model toegepast worden in vergelijkend onderzoek.

In het verlengde hiervan is het ook interessant om te zien wat de uitkomsten zijn als dit onderzoek als Large N-onderzoek wordt uitgezet. De kracht van een onderzoek met een klein aantal cases is dat gedetailleerd op elke casus kan worden ingegaan, maar er kan niet gegeneraliseerd worden naar de hele populatie. Het kan zijn dat de uitkomsten van dit onderzoek te veel ingekleurd zijn door een toevallige samenloop van omstandigheden rondom de vijf gekozen staatscommissies. Die toevalligheid raak je kwijt als in vervolgonderzoek in een keer naar bijvoorbeeld 100 staatscommissies worden gekeken.

6. Literatuurlijst

- Alssema, J. (2006, 30 september). *Duurzaam voor elkaar - Verkiezingsprogramma ChristenUnie 2006*. Geraadpleegd op 12 december 2019, van <https://www.christenunie.nl/page/10893>
- Boogaard, G. G. (2011). *Staatscommissies grondwet: Schepen in de nacht*. Tijdschrift voor Constitutioneel Recht (TvCR), 2011(2), 112-121.
- den Boon, C. A., & Hendrickx, R. (2015). *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal* (15de editie). Utrecht: Van Dale Uitgevers.
- Broekers-Knol, A. (2016, 16 maart). *Brief van de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, Kamerstuk 34430, nr. 1*. Geraadpleegd op 19 december 2019, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34430-1.html>
- Bureau Woordvoering Kabinetsformatie. (2017, 12 oktober). *Regerakkoord "Vertrouwen in de toekomst"*. Geraadpleegd op 18 december 2019, van <https://www.kabinetsformatie2017.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regerakkoord-vertrouwen-in-de-toekomst>
- Depla, P. (2006, 1 oktober). *Samen sterker: werken aan een beter Nederland. - Verkiezingsprogramma PvdA 2006*. Geraadpleegd op 12 december 2019, van <http://dnpprepo.ub.rug.nl/468/>
- Duthler, A. W. (2016, 20 januari). *Gewijzigde motie van het lid Duthler c.s. ter vervanging van de motie gedrukt onder 34 000 P, Kamerstuk 34000, nr. Q*. Geraadpleegd op 22 december 2019, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34000-Q.html>
- Eersel, Ch. H. (z.d.). *Het middelbare onderwijs in Suriname*. Geraadpleegd op 24 november 2019, van: https://www.dbnl.org/tekst/_nee003196701_01/_nee003196701_01_0027.php
- Florijn, M. (2012). *Nederland sterker & socialer - Verkiezingsprogramma PvdA 2012*. Geraadpleegd op 12 december 2019, van <http://dnpprepo.ub.rug.nl/492/>
- Homminga, V. (2019). *Signifying old boys network. A historical study on the composition of state committees between 1814 and 1880* (Master of Public Administration dissertation, Leiden University)

- Kerkhoff, A. D. N. (2019). Een onderbelicht fenomeen: Over Staatscommissies. In W. Heringa & J. Schinkelshoek (Red.), *Groot onderhoud of kruimelwerk: Ongevraagd commentaar op de aanbevelingen van de Staatscommissie Parlementair Stelsel (Montesquieureeks deel 13) (Dutch Edition)* (1ste editie, pp. 21-35). Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Kerkhoff, A. D. N., & Martina, J. (2015). Advies aan de regering: Staatscommissies in Nederland tussen 1814 en 1970. *Beleid & Maatschappij*, 42(2), 79-101
- Klink, A. (2006). *Vertrouwen in Nederland. Vertrouwen in elkaar. - Verkiezingsprogramma CDA 2006 - 2011*. Geraadpleegd op 12 december 2019, van <https://www.cda.nl/leden/publicaties/vertrouwen-in-nederland-vertrouwen-in-elkaar/>
- Kok, W. (1998, 18 augustus). *Brief van de formateur* [Kamerbrief]. Geraadpleegd op 4 december 2019, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-26024-10.html>
- Linschoten, R. L. O. (1998, 9 maart). *Investeren in uw toekomst - Verkiezingsprogramma VVD 1998 - 2002*. Geraadpleegd op 12 december 2019, van <http://dnpprepo.ub.rug.nl/56/>
- Ministerie van Algemene Zaken. (z.d.). *Dienstplicht*. Geraadpleegd op 9 januari 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/defensiepersoneel/dienstplicht>
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2018, 12 december). *Commissie Remkes presenteert eindrapport 'Lage drempels, hoge dijken' aan Minister Ollongren*. Geraadpleegd op 22 december 2019, van <https://www.staatscommissieparlementairstelsel.nl/actueel/nieuws/2018/12/13/commissie-remkes-presenteert-eindrapport-%E2%80%98lage-drempels-hoge-dijken%E2%80%99-aan-minister-ollongren>
- Parlement.com. (z.d.-a). *Algemeen overleg (AO)*. Geraadpleegd op 22 december 2019, van https://www.parlement.com/id/vh8lnhrpmxv3/algemeen_overleg_ao
- Parlement.com. (z.d.-b). *Dertigledendebat*. Geraadpleegd op 22 december 2019, van <https://www.parlement.com/id/vjfmelsj7mwv/dertigledendebat>
- Parlement.com. (z.d.-c). *Koninklijk Besluit*. Geraadpleegd op 22 december 2019, van https://www.parlement.com/id/vi9xmf878tgg/koninklijk_besluit
- Parlement.com. (z.d.-d). *ministeriële regeling (minREG)*. Geraadpleegd op 22 december 2019, van https://www.parlement.com/id/vhcsnwfe8qa3/ministeriele_regeling_minreg

Parlement.com. (z.d.-e). *Plenaire vergadering Tweede Kamer*. Geraadpleegd op 22 december 2019, van https://www.parlement.com/id/vh8lnhrpmxv2/plenaire_vergadering_tweede_kamer

Parlement.com. (z.d.-f). *Tweede Kamercommissie*. Geraadpleegd op 22 december 2019, van https://www.parlement.com/id/vh8lnhrogvuz/tweede_kamercommissie

Parlement.com. (z.d.-g). *Vragenrecht*. Geraadpleegd op 22 december 2019, van <https://www.parlement.com/id/vhnnmt7ll6av/vragenrecht>

Quik-Schuijt, N. (2013, 12 november). *Motie van het lid Quik-Schuijt, Kamerstuk I 33032, nr. G*. Geraadpleegd op 19 december 2019, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33032-G.html>

Schulz, J. M., van Twist, M., & Geveke, H. (2006). *Besturen in commissie: Een onderzoek naar de rol van commissies in het openbaar bestuur*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

ter Horst, G., & Hirsch Ballin, E. M. H. (2008, 17 januari). *Brief van de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Justitie*. Geraadpleegd op 15 december 2019, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31570-2.html>

Troonredes.nl. (1998, 15 september). *Troonrede 15 september 1998*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <http://www.troonredes.nl/troonrede-15-september-1998/>

Troonredes.nl. (2000, 19 september). *Troonrede 19 september 2000*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <http://www.troonredes.nl/troonrede-19-september-2000/>

Troonredes.nl. (2005, 20 september). *Troonrede 20 september 2005*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <http://www.troonredes.nl/troonrede-20-september-2005/>

Troonredes.nl. (2006, 19 september). *Troonrede 19 september 2006*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <http://www.troonredes.nl/troonrede-19-september-2006/>

Troonredes.nl. (2007, 18 september). *Troonrede 18 september 2007*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <http://www.troonredes.nl/troonrede-18-september-2007/>

Troonredes.nl. (2008, 16 september). *Troonrede 16 september 2008*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <http://www.troonredes.nl/troonrede-16-september-2008/>

- Troonredes.nl. (2010, 21 september). *Troonrede 21 september 2010*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <http://www.troonredes.nl/troonrede-21-september-2010/>
- Troonredes.nl. (2011, 20 september). *Troonrede 20 september 2011*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <http://www.troonredes.nl/troonrede-20-september-2011/>
- Troonredes.nl. (2014, 16 september). *Troonrede 16 september 2014*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <http://www.troonredes.nl/troonrede-16-september-2014/>
- Troonredes.nl. (2015, 15 september). *Troonrede 15 september 2015*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <http://www.troonredes.nl/troonrede-15-september-2015/>
- Troonredes.nl. (2019, 17 september). *Troonrede 17 september 2019*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <http://www.troonredes.nl/troonrede-2019/>
- Tweede Kamer. (2014, 20 mei). *Verslag van een Algemeen Overleg Emancipatiebeleid, Kamerstuk 30420, nr. 207*. Geraadpleegd op 19 december 2019, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-30420-207.html>
- van Barschot, M., & Dingmans, S. (1998, 15 februari). *Bewogen in beweging - Verkiezingsprogramma Democraten 66*. Geraadpleegd op 12 december 2019, van <http://dnpprepo.ub.rug.nl/370/>
- Veerman, C. P., & Parmet, B. (2008). *Samen werken met water. Een land dat leeft, bouwt aan zijn toekomst. Bevindingen van de Deltacommissie 2008* (1ste editie). Den Haag: Hollandia Printing.
- Verhoeven, N. (2010). *Wat is onderzoek?* (3^e editie). Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers.
- Wijffels, H. H. F. (2007, 9 februari). *Coalitieakkoord tussen de Tweede Kamerfracties van CDA, PvdA en ChristenUnie* [Kamerbrief]. Geraadpleegd op 4 december 2019, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-30891-4.html>
- Yska, D. W. A. (2009). *Van Deltacommissie tot Deltacommissie : de rol van adviescommissies in de besluitvorming over veiligheidsnormen voor hoogwaterbescherming* (Public Administration, Environment, Spatial Quality and Sustainability disertation, Universiteit Twente).